

- 15.30** **Evaluatie leertraject en vervolg**
Hoe kijken de deelnemers terug op het leertraject in de voorlopersgebieden in de afgelopen maanden? En welke aanbevelingen voor het vervolg?
- 16.20** **Afronding en vervolg**
- 16.30** **Einde bijeenkomst**

Verdiepingssessie 2: proces

Koepelproject voorlopersgebieden

4 februari 2025

Kennismaking – voorlopersgebieden

Friesland	Rûnom it Alddjip
Gelderland	Winterswijk
Utrecht	Kolland & Overlangbroek
Zuid-Holland	Mient Groen
Zeeland	Noordwest Walcheren
Brabant	Grenscorridor
Limburg	de Meinweg

Reisschema koepelproject

Afgerond

- *Opstellen topiclijst*
- *Interviewvragen*
- *Interviews; verslagen*
- *Synthese*
- *Selectie leervragen voor groepsgesprekken*
- *Eerste werksessie*

Huidige fase

- *Thematische groepsgesprekken: landbouw, proces, grond*

Planning

- *Tweede werksessie: 6 maart*

Programma

1. **Casussen voorlopersgebieden**
De Groene Zone, De Meinweg
2. **Verdieping met de voorlopersgebieden**
3. **Goede voorbeelden**
Gebiedsproces Engbertsdijksvenen
4. **Reflectie door adviescommissie overgangsgebieden**
5. **In gesprek over de eerste stappen en handvatten**
6. **Afronding en vervolg**

Leervraag sessie proces

Hoe herkennen we energie in het gebied en houden we dat vast in ons proces om gebieden rondom gevoelige Natura 2000 verder te brengen?

- Wat voor een proces past hierbij?
- En hoe borg je het?

Ervaring in de voorlopersgebieden

MIENT GROEN

aanpak van een gebiedsvisie

28 oktober 2024

Den Haag

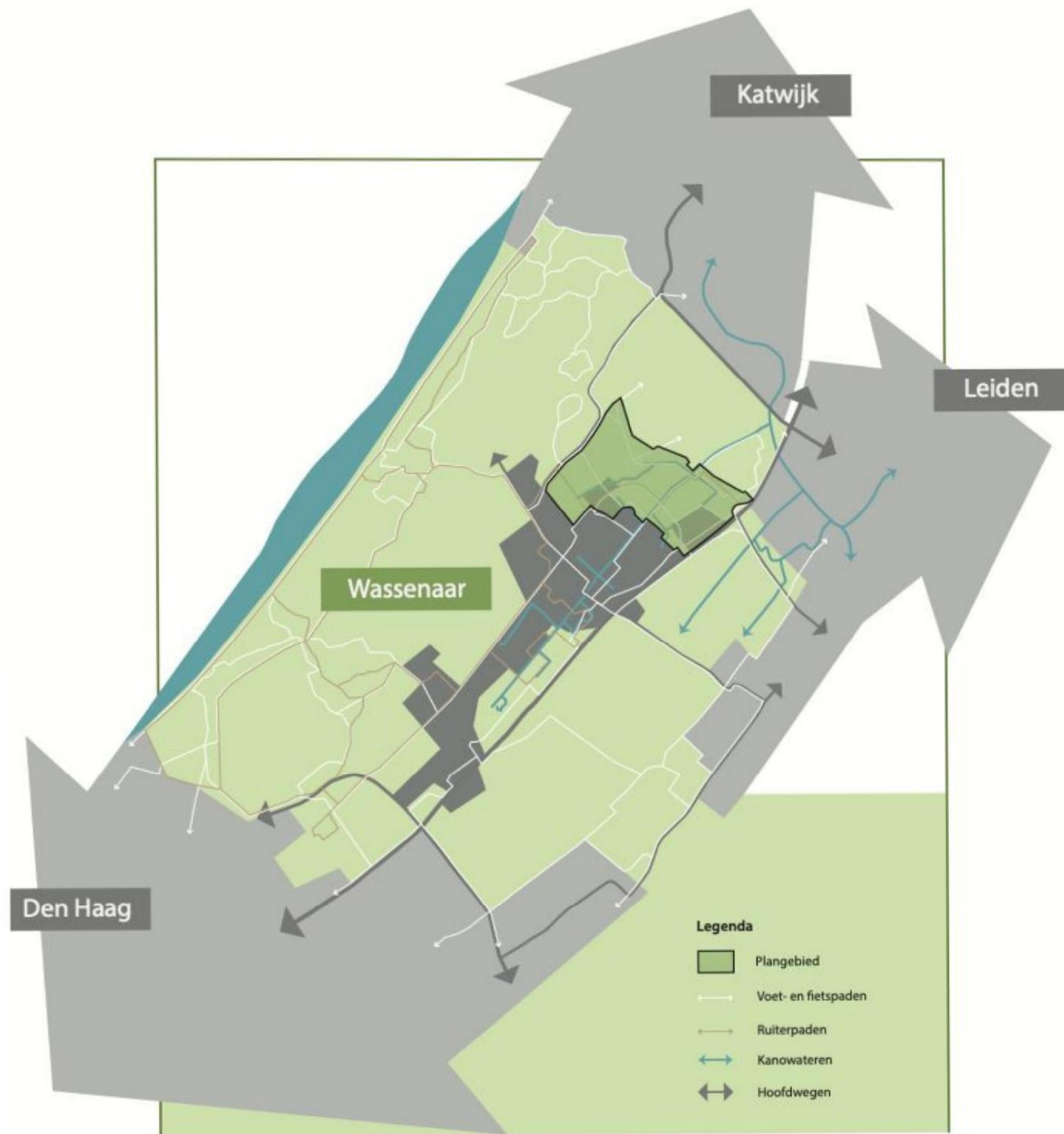
Leischendam

Wassenaar

Voorschoten

Leiden

Katwijk

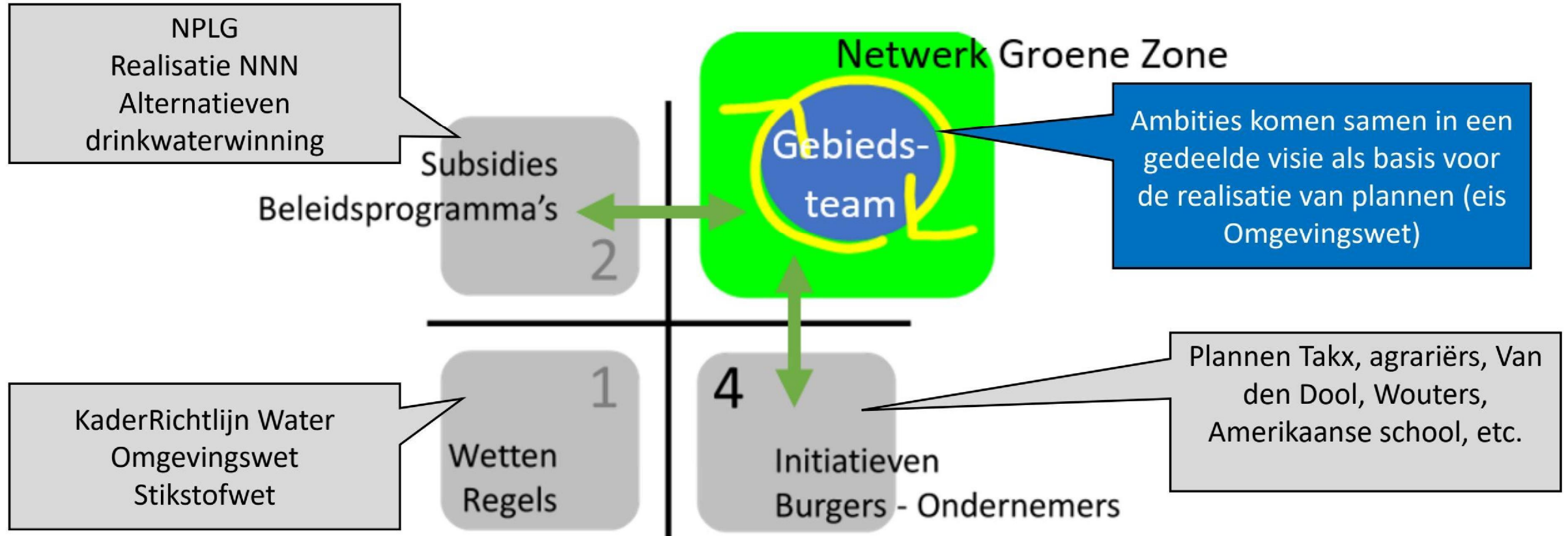

Gebiedsgerichte aanpak

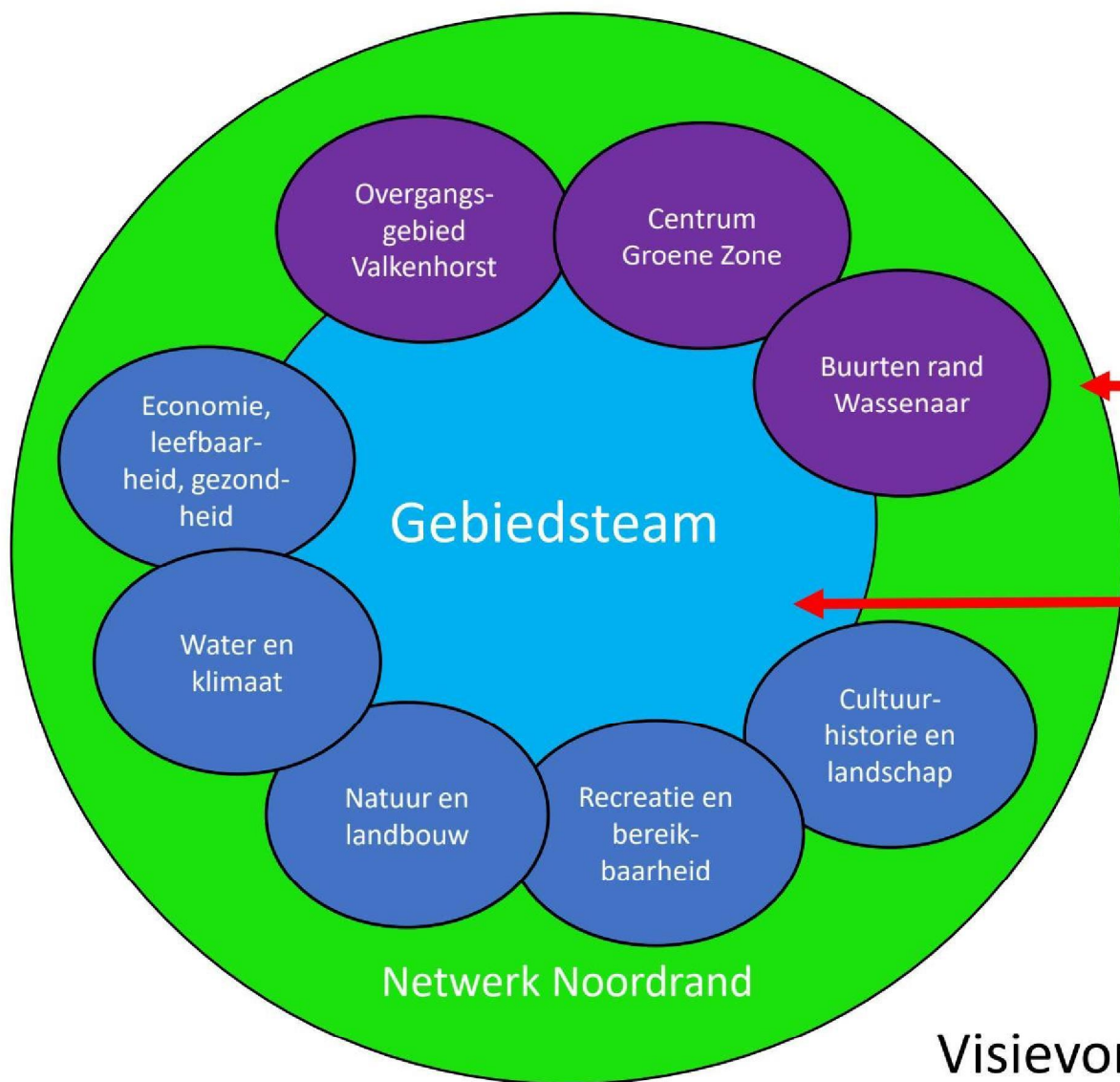
Uitgangspunten gebiedsgerichte aanpak (participerend ontwerpen)

- Overheden, instanties, burgers en bedrijven vormen het netwerk van de Groene Zone en werken samen aan het opstellen van de visie
- Opgaven van overheden en plannen en ambities van burgers en bedrijven worden daarbij met elkaar in verband gebracht
- Er is een gelijk speelveld
- De gemeente heeft de regie over het proces
- Het college stelt het programma vast

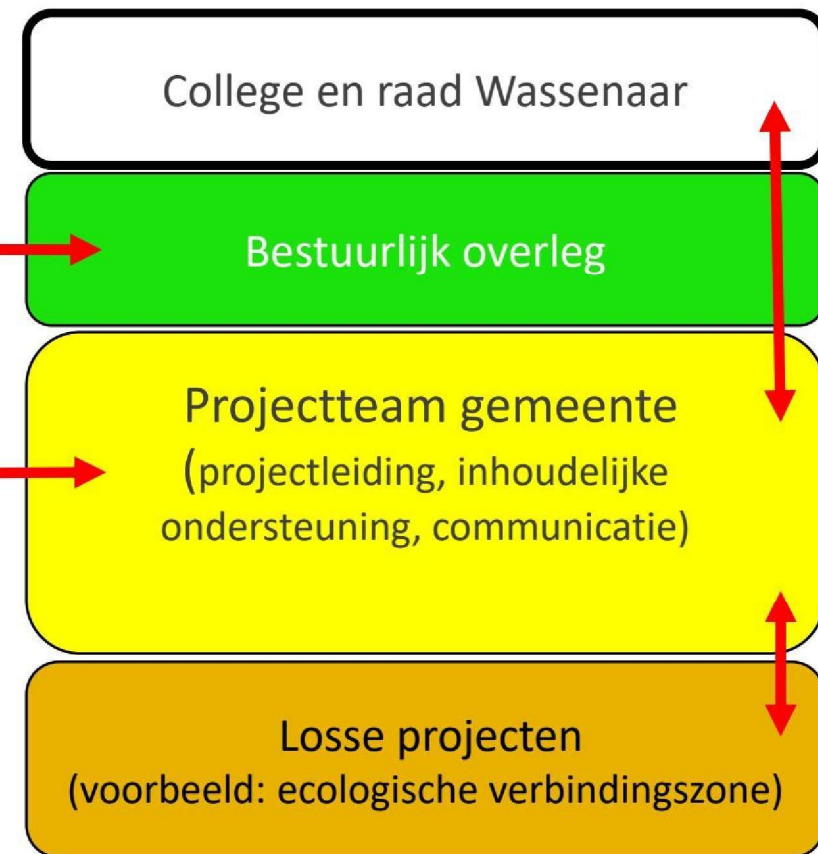
Mindset

Bij de aanpak van de Noordrand kiezen we voor Modus 2: samenwerken in een netwerk, vanuit een gedeelde missie.

Visievorming

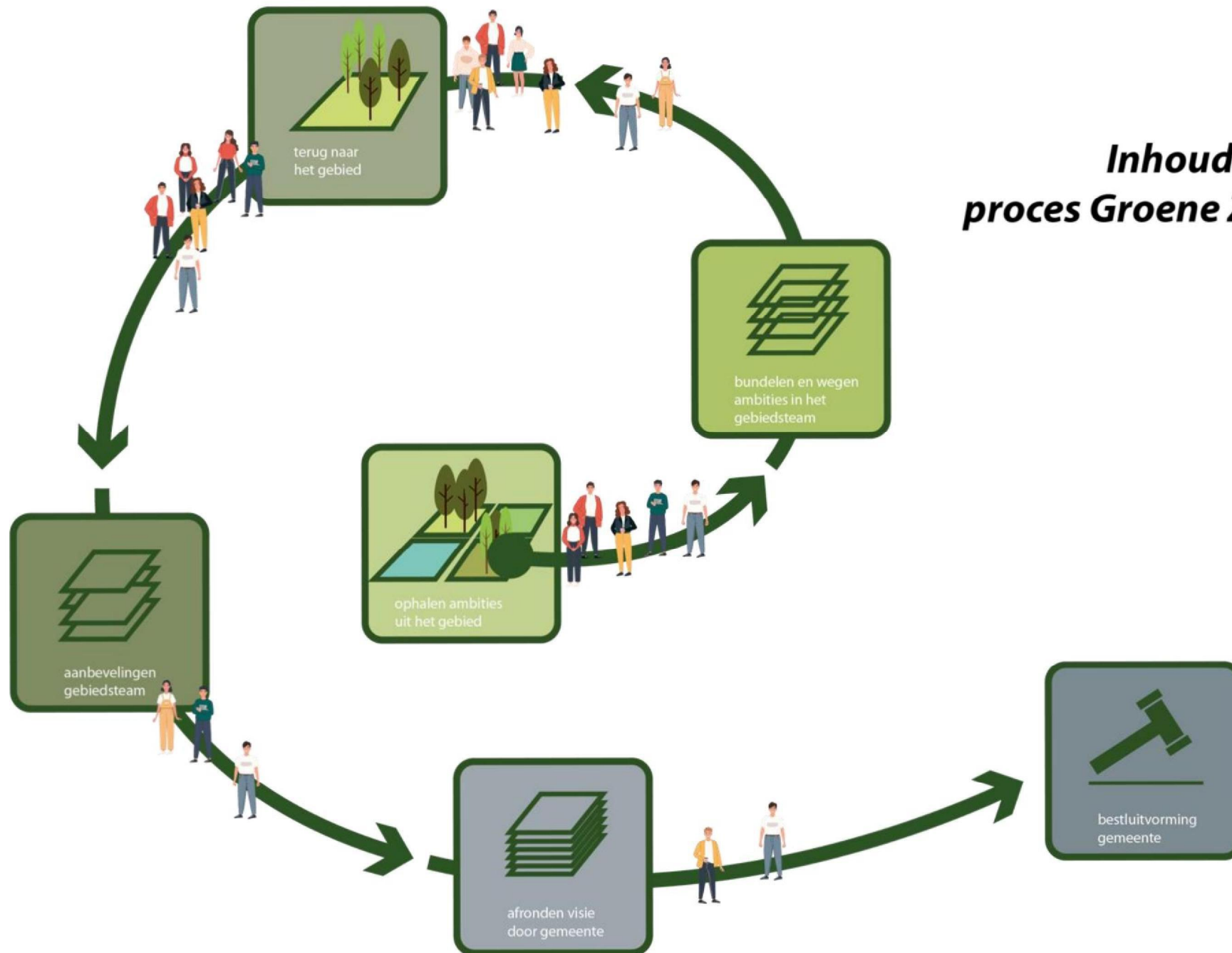

Aansturing en besluitvorming

Deelnemers

- RVB
- Provincie
- Waterschap
- Dunea
- Staatsbosbeheer
- NPHD
- Agrariërs
- Vrienden van Wassenaar
- Ondernemend Wassenaar
- Stichting Duinbehoud

Inhoudelijk proces Groene Zone

Organisatie

Bestuurlijk overleg:

- Sturen als één overheid (doelstelling Omgevingswet)
- Gemeente, waterschap, provincie (besluitvorming)
- Belangengroepen en instanties op uitnodiging (thema's, deelgebieden, etc.)

Gebiedsteam:

- Overheden (provincie, waterschap, gemeente)
- Overheidsgerelateerde organisaties (Dunea, Staatsbosbeheer, NPHD)
- Professionele belangenorganisaties (bedrijven, bewoners, natuur, recreatie; beperkte groep, op uitnodiging gemeente)
- Staat centraal bij de visievorming (uitwerking in thema's, eventueel per deelgebied)

Projectteam gemeente:

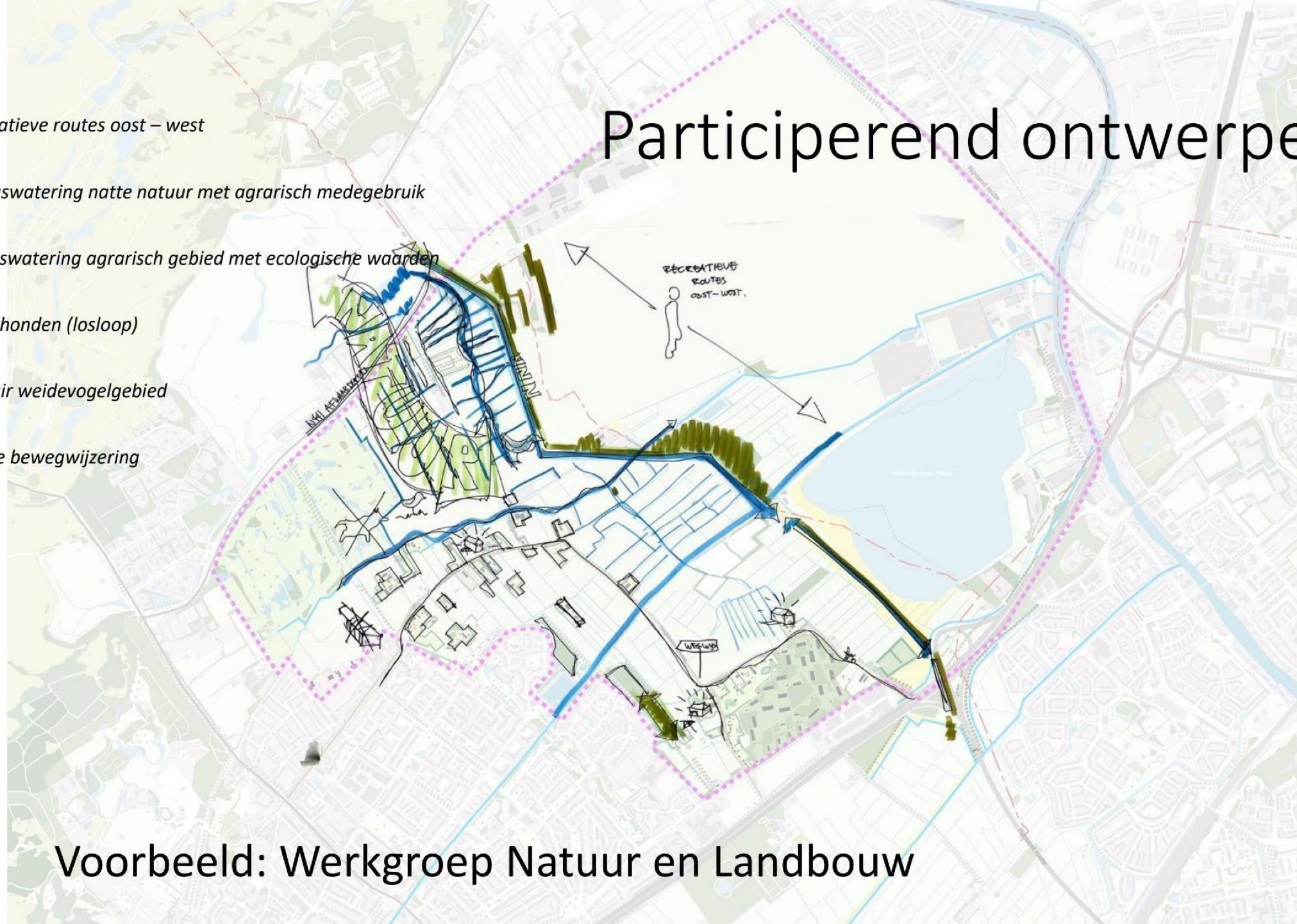
- Aansturing proces, opstellen/verbeelden visie, communicatie, inhoudelijke ondersteuning thema's
- Contact bewoners en bedrijven
- Organiseren bewoners- en themabijeenkomsten
- Afstemming buurgemeenten

Spelregels gebiedsteam en werkgroepen

1. Het gemeenschappelijke belang (de missie) staat voorop
2. Gericht op een gedragen, gemeenschappelijke gebiedsvisie
3. Belangengroepen zijn officieel georganiseerd
4. Vertegenwoordigers hebben mandaat en kunnen boven het eigen belang staan
5. Communicatie wordt op elkaar afgestemd
6. Individuele bewoners en ondernemers worden gefaciliteerd door middel van bewonersbijeenkomsten en een casusoverleg (gemeente)
7. De visie wordt –waar nodig- binnen de eigen kring ter besluitvorming voorgelegd
8. Initiatieven volgen de visie (regie gemeente)

Participerend ontwerpen

- *Recreatieve routes oost – west*
- *Tot kaswatering natte natuur met agrarisch medegebruik*
- *Na kaswatering agrarisch gebied met ecologische waarden*
- *Geen honden (losloop)*
- *Primair weidevogelgebied*
- *Goede bewegwijzering*

Voorbeeld: Werkgroep Natuur en Landbouw

Programma Noordrand – Groene Zone

DE GROENE ZONE - NOORDRAND

Programma

regionale context

Nationaal Park Hollandse Duinen

Het programma voor de Groene Zone is één van de projecten binnen het Nationaal Park IJsselmeer. Dit programma speelt een rol in de realisatie van de visie op de natuur, duurzaam agrarisch ondernemerschap, het realiseren van natuur en vergroen de omgeving, en de realisatie van de natuurvisie. Het programma voor de Groene Zone wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de ecologische verbinding tussen de duinen en het Groene Hart.

Reflectie

- In hoeverre is deze aanpak toepasbaar voor andere gebieden? Is de aanpak schaalbaar?
- Is in alle gebieden voldoende 'energie' voor een gebiedsteam (voor lange termijn)?
- Bereidheid van bestuur is belangrijk; de inzet van een gebiedsteam kan gezien worden als 'het bestuur buiten spel zetten'. Er is immers al consensus met stakeholders.

Gebieds Ontwikkeling Roermond Oost (GORO)

4 februari 2025

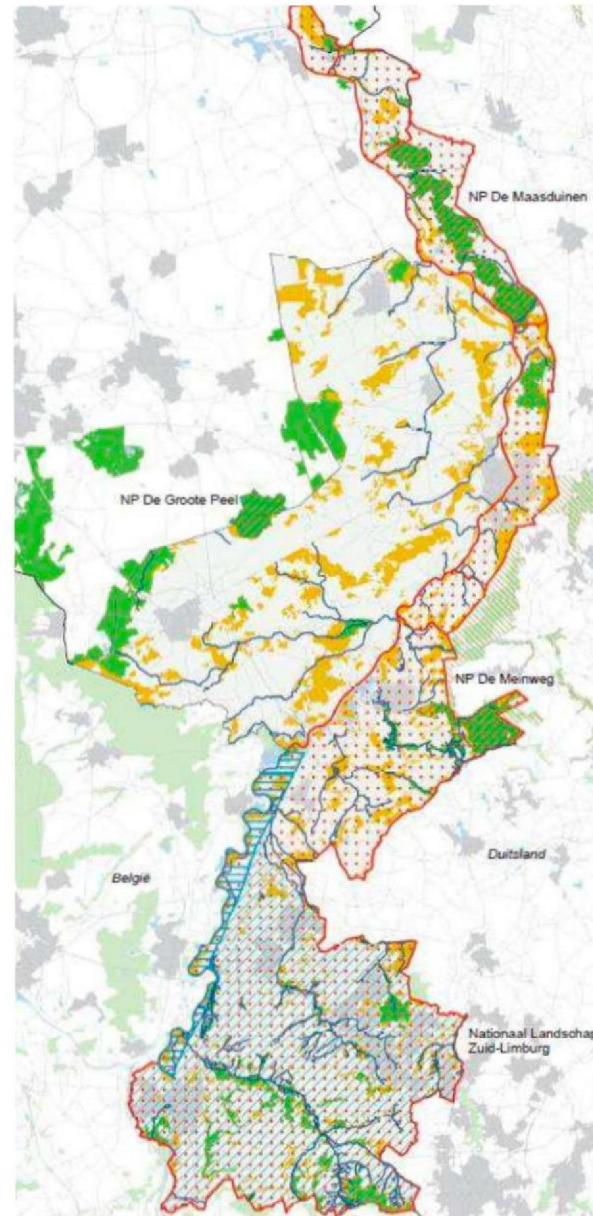
Even voorstellen:

5.1.2e

Beëdigd Rentmeester

Werkzaamheden:

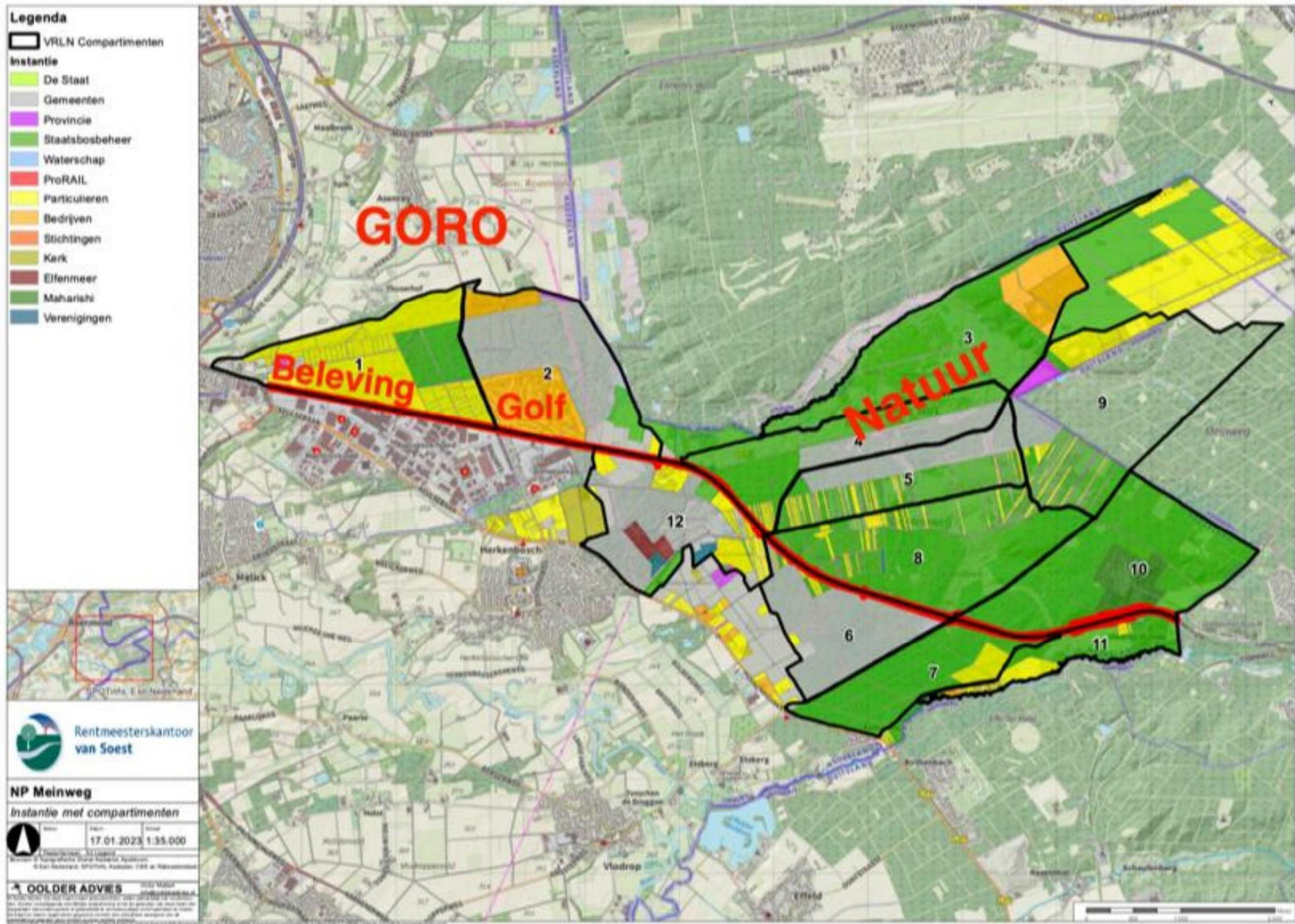
- traditioneel bos- en natuurbeheer (landgoederen)
- grondzakendeskundige & specialist vrijwillige kavelruilen

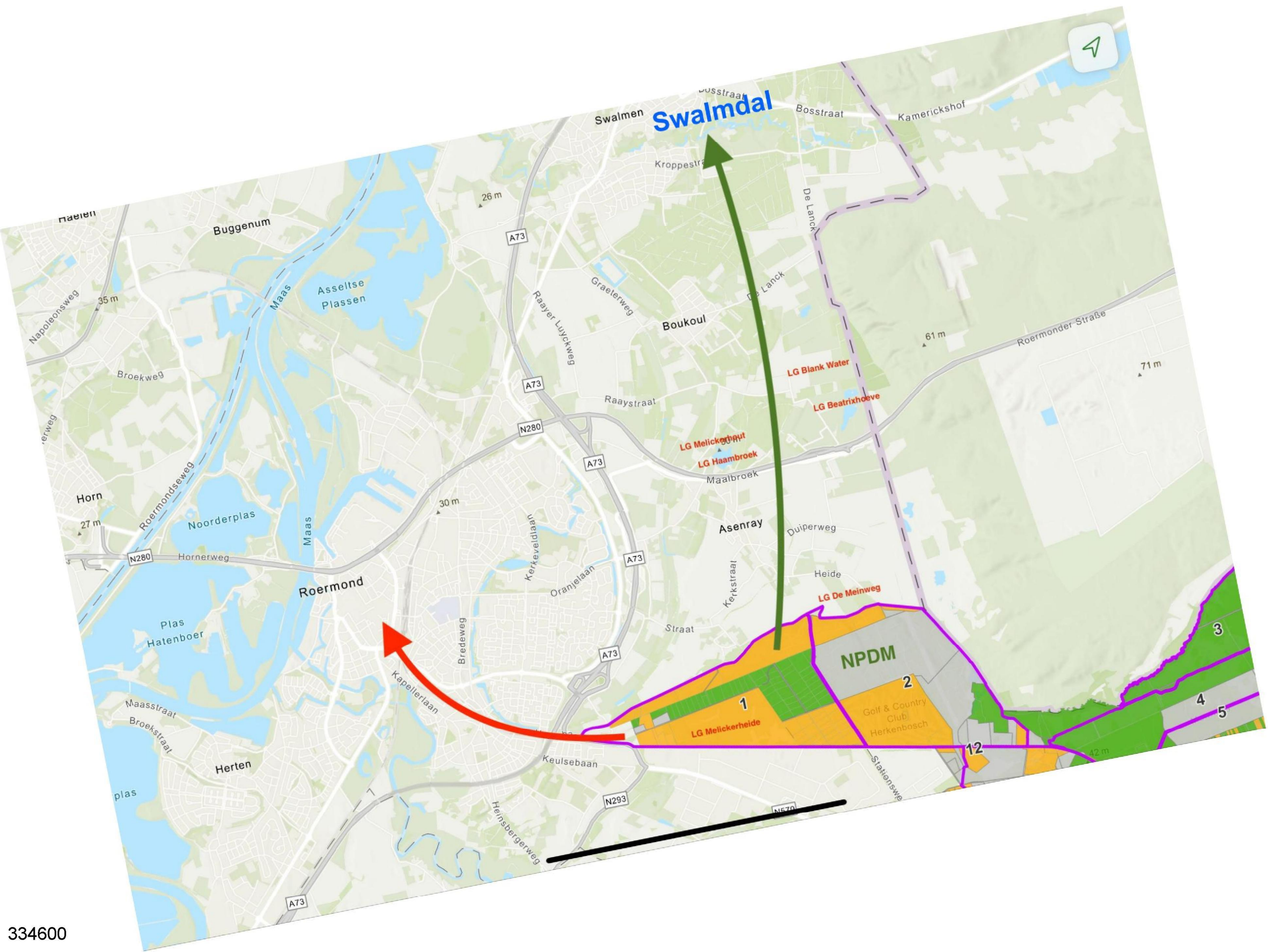

Samenwerking Limburgse Maasterrassen

- Totale oppervlakte huidige NPDM: ca. 1.800 ha
- ca. 350 ha is particulier eigendom
- 2021: opdracht Min.LNV - NPDM moet 5x groter worden
- 2022: NPDM in Transitie & onderzoeken uitbreiding
- 2023: Min LNV - natuurkern NP 1.000 ha is voldoende, maar samenwerking in groter gebied dan huidige Nationaal Park blijft noodzakelijk.

Legenda

Stakeholders

- Berg, van den
- Keon-Verstappen
- Melick, van
- Mooren
- Wiertz-Bours
- Wullms

Rentmeesterskantoor
van Soest

Roermond-Oost

Stakeholders

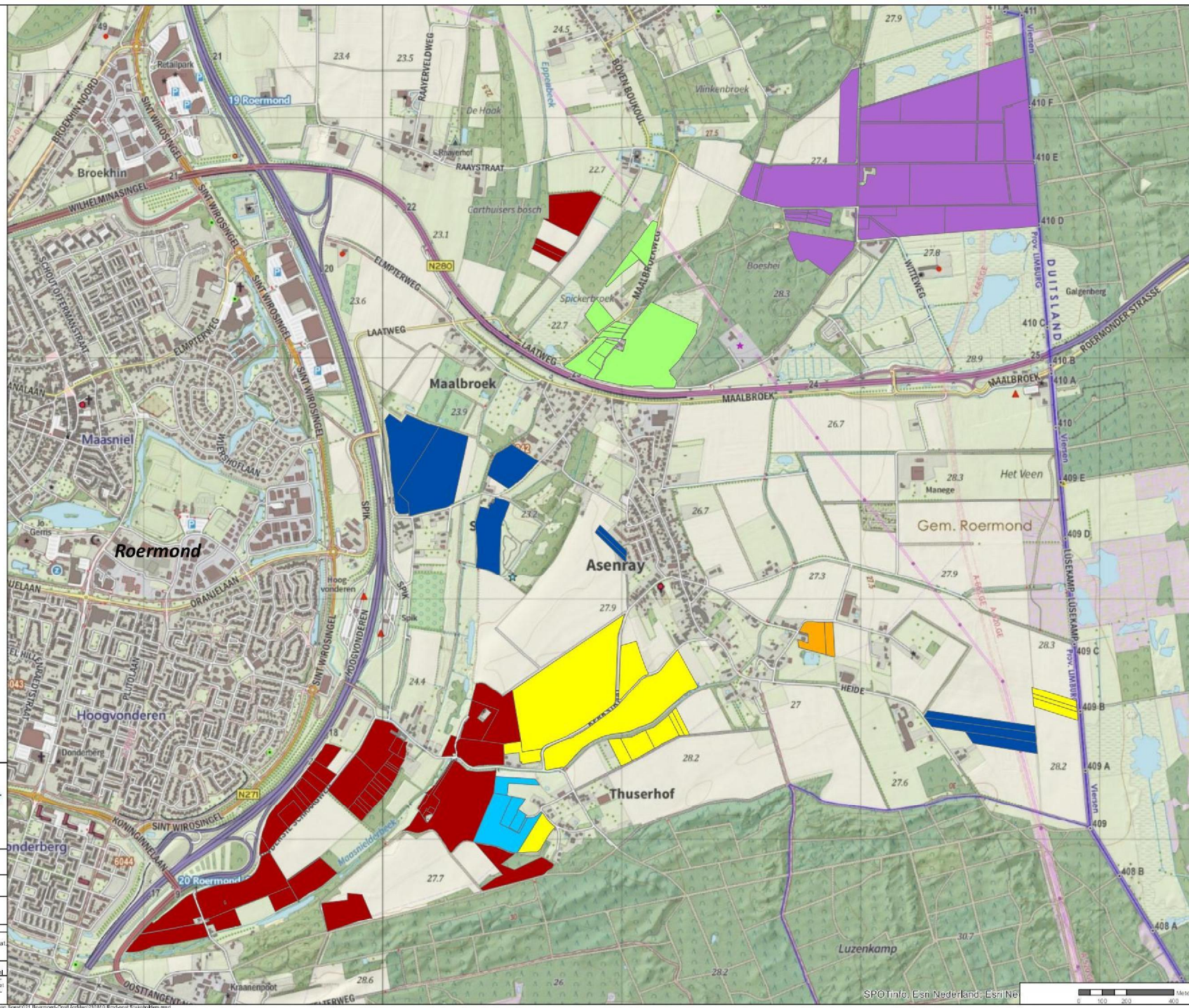

10.08.2023 1:15.000

Bronnen © Topografische Dienst Kadaster, Apeldoorn
© Esri Nederland, SPOTInfo, Kadaster, CBS en Rijkswaterstaat

OOLDER ADVIES

Victor Mattar
info@victormattar.nl
06-46111111
Victor Mattar is een adviseur op het gebied van water en landbouw. Hij heeft ervaring met de realisatie van water- en landbouwprojecten. Hij is ook betrokken bij de realisatie van water- en landbouwprojecten. Hij is ook betrokken bij de realisatie van water- en landbouwprojecten.

Werkgroep GORO

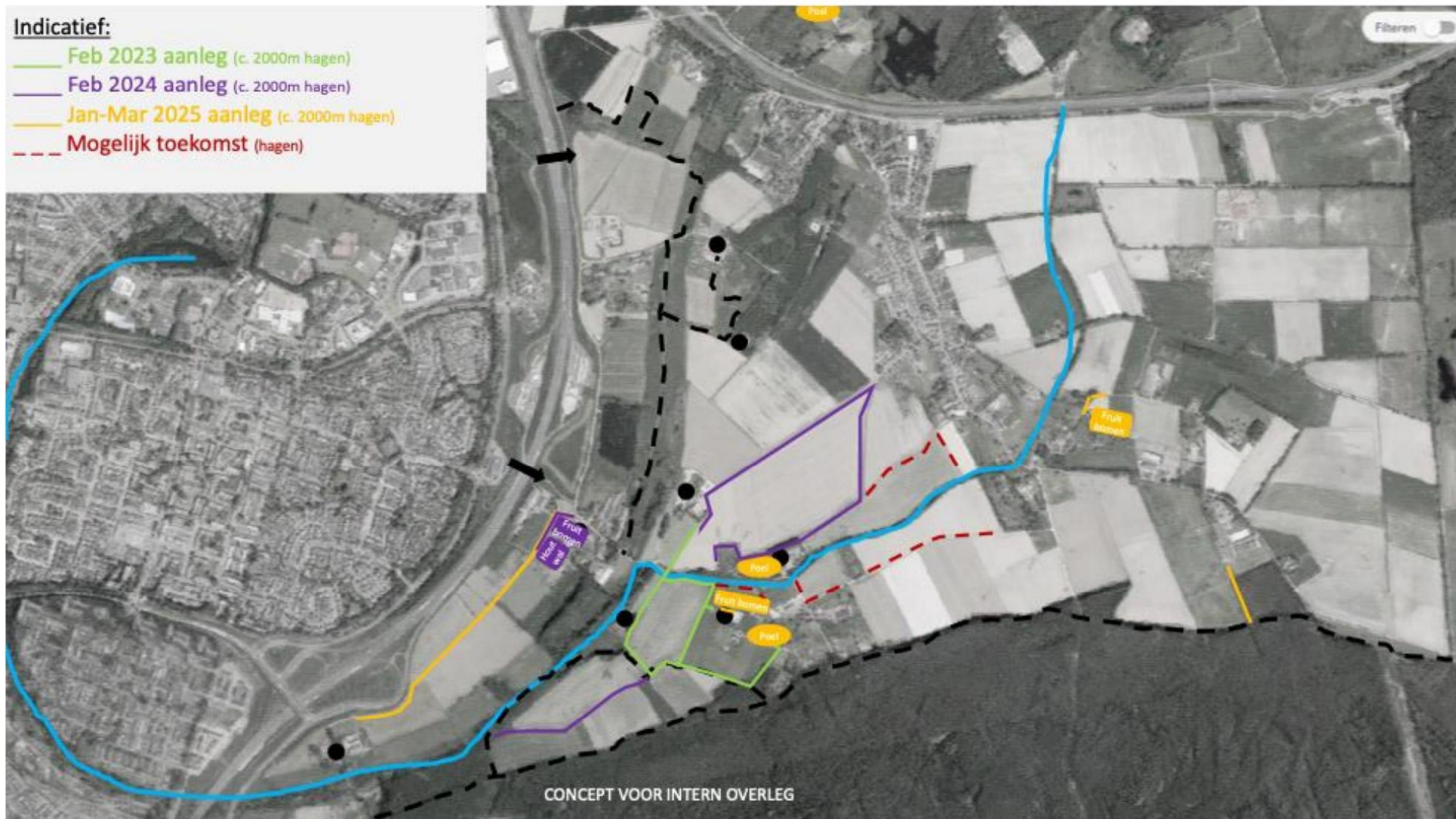
Wij zijn? een collectief van lokale ondernemers en initiatiefnemers die zich actief inzetten voor gebiedsontwikkeling in Roermond-Oost.

Ondersteuning door Nationaal Park (Ons WCL) – 5.1.2e & financiële ondersteuning door gemeente & Roermond

Wat hebben we al ?

- Een startdocument met ideeën/projectenlijst
- Gebiedsregisseur & kavelruilcoördinator
- Bottum-up-proces: 7 betrokken en resultaatgerichte grondeigenaren
- Korte lijnen met lokale overheden
- De eerste succesverhalen!

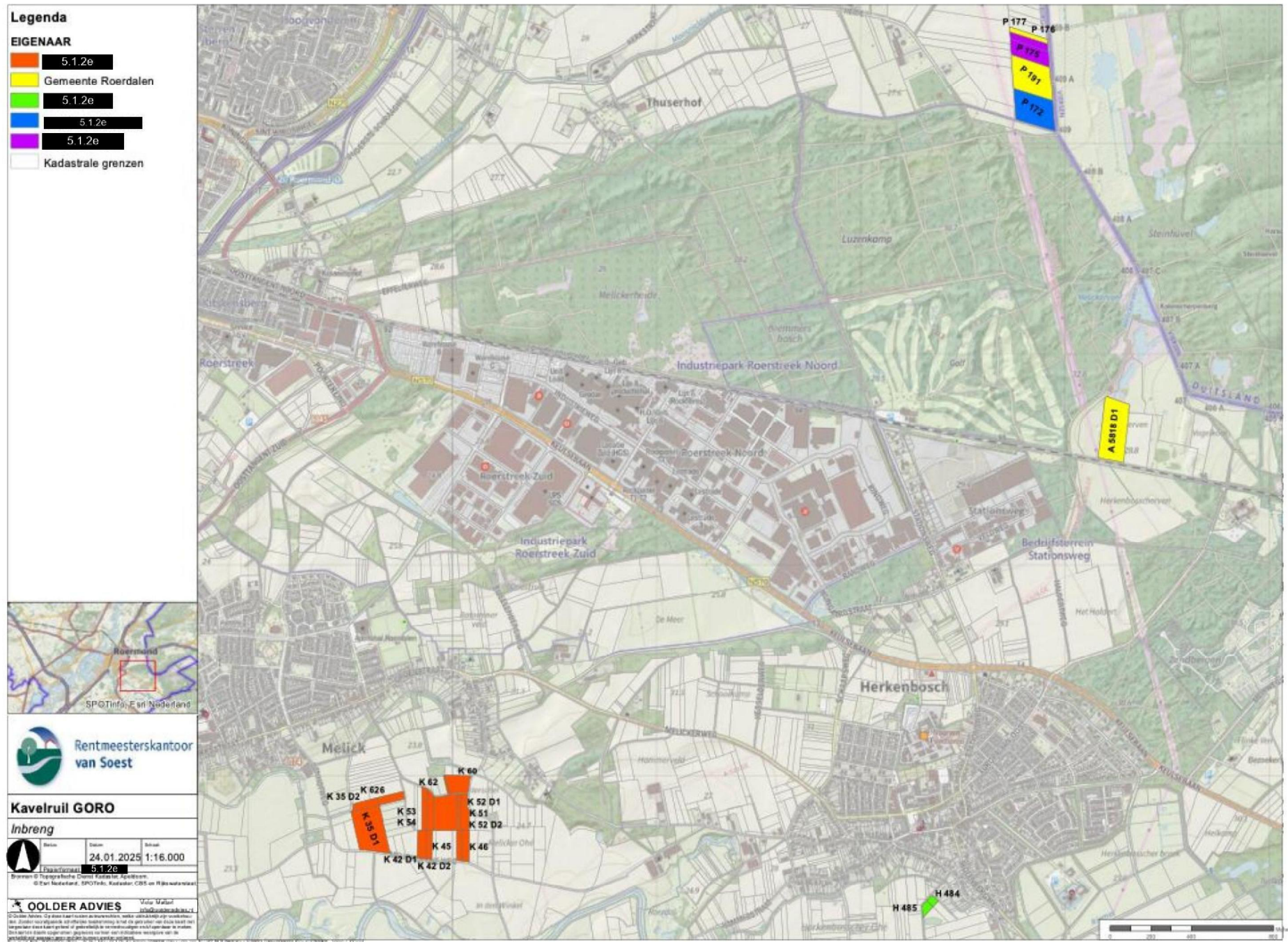

Wat hebben we nog meer ?

- LPLG & Koploperproject (Provincie Limburg)
- Bijdrage Provincie: hagen, (fruit)bomen & poelen
- Uitvoeringsovereenkomst met gemeente Roermond
(4 jaar met een jaarlijks budget € 50.000,=)
- Eénmalige bijdrage van de RCE
- Landschapsbiografie & LESA

Succesfactoren gebiedsontwikkeling

- Gebiedsregisseur & kavelruilcoördinator
- Resultaatgerichte grondeigenaren met ambities & inzet
- Opzetten / inrichten van een GRONDBANK
- Snel resultaat laten zien !
- Zeg wat je doet & doe wat je zegt
- Zorg dat het gebied zich herkent in de gebiedsontwikkeling
(communicatie !)
- Grond op de juiste plek voor diverse doelgroepen

Roermond

SPOTInfo, East Nederland

Hoe houden we de “vaart erin” ?

- Zorgvuldig blijven omgaan met het groeps-/gebiedsproces
- Verbinding blijven zoeken met het gebied
(o.a. vrijwilligersdagen en communicatie)
- Bestuurders informeren en betrekken
- Pragmatisch: kansen pakken als ze zich voordoen
- Resultaten !

Wat hebben we nodig !

- Ondersteuning bij opstellen gebiedsvisie & ambitiekaart (vertaling van d Landschapsbiografie & LESA)
- Rijk & Provincie: lange(re) termijnvisie (bijv. NPLG e.a.)
- Actief grondbeleid (bijv. vrijwillige kavelruilen e.a.)

Wat is onze leervraag ?

- Hoe kunnen we samen met anderen een concrete ‘instrumentenkoffer’ ontwikkelen en toepassen voor de uitvoering van gebiedsontwikkelingen?

Wat willen we ‘ophalen’ bij anderen?

- Ervaringen met opstellen van gebiedsvisies & ambitiekaarten?
- Wie heeft al bruikbare tools in de ‘instrumentenkoffer’?
- Waar leggen andere gebieden hun rekeningen neer?

DANK voor uw aandacht !

Vragen ?

5.1.2e

5.1.2e

info@rentmeestervansoest.nl

Goede voorbeelden en handvatten

Vraag gebieden

1. Wat haal jij hier nu uit dat je meeneemt naar jouw gebied?
2. Wat heb je daarvoor nodig (van anderen)?

Bedankt!

Volgende bijeenkomsten:

13 februari verdiepingsbijeenkomst grond

6 maart werksessie 2

www.wing.nl

Verdiepingssessie 1: landbouw

Koepelproject voorlopersgebieden

28 januari 2025

Kennismaking – voorlopersgebieden

Friesland	Rûnom it Alldjip
Gelderland	Winterswijk
Utrecht	Kolland & Overlangbroek
Zuid-Holland	Mient Groen
Zeeland	Noordwest Walcheren
Brabant	Grenscorridor
Limburg	de Meinweg

Programma

13.15 **Casussen voorlopersgebieden**

Winterswijk, Kolland & Overlangbroek

14.15 **Goede voorbeelden**

Extensieve melkveebedrijven, natuurinclusief boeren

15.00 Pauze

15.15 **Reflectie door adviescommissie overgangsgebieden**

15.30 **In gesprek over de eerste stappen en handvatten**

16.45 **Afronding en vervolg**

Hoe kunnen agrarische bedrijven in overgangsgebieden door ontwikkelen naar natuurinclusieve landbouw?

- Wat zijn goede voorbeelden van extensieve akkerbouw en melkveebedrijven? Hoe ziet hun bedrijfsvoering eruit en hoe kunnen we deze voorbeelden gebruiken?
- Wat zijn de eerste stappen om te zetten en welke handvatten zijn beschikbaar?

Ervaring in de voorlopersgebieden

Vitaal platteland Winterswijk

Landbouw

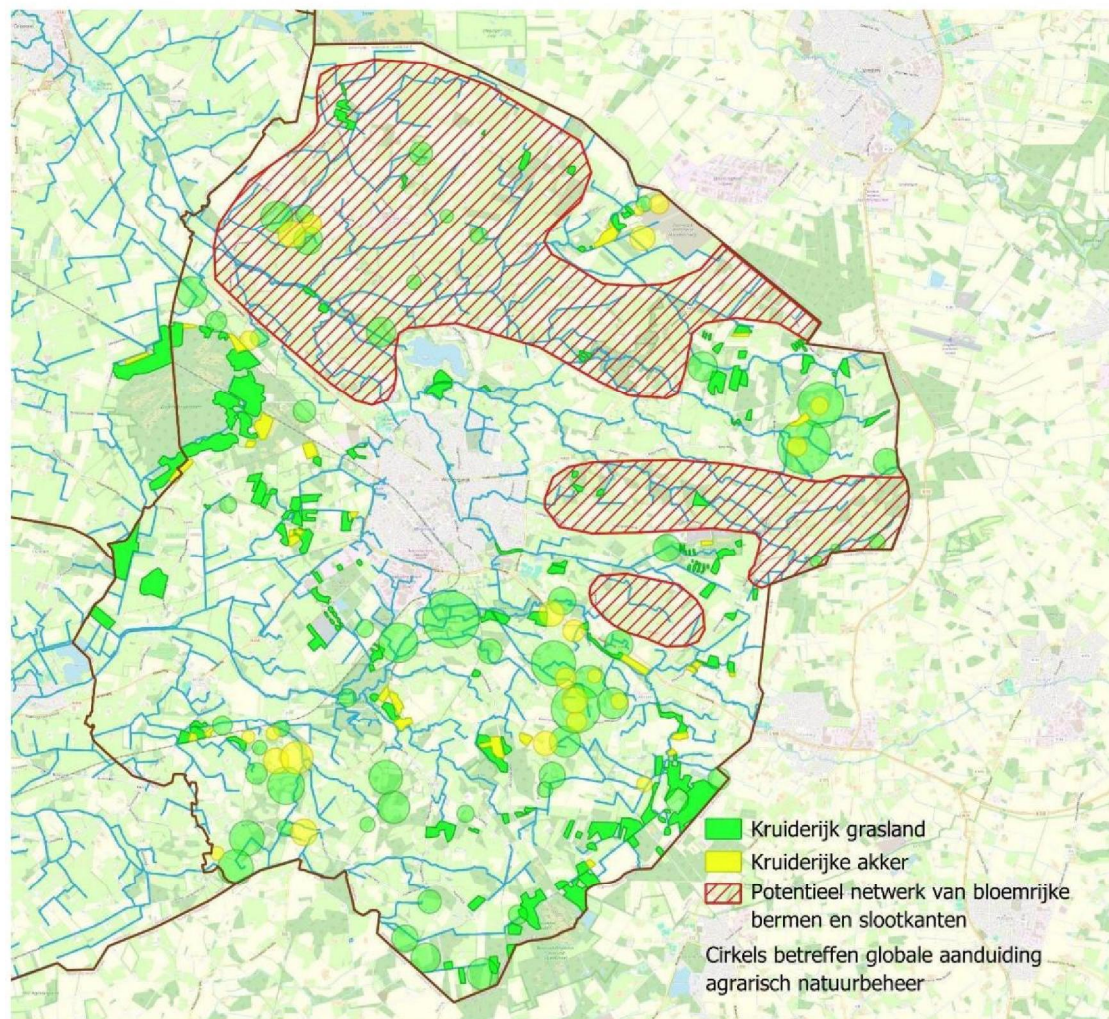

provincie
Gelderland

Kansenkaarten

Kansenkaarten natuurvoorbeeld

Kansenkaarten proces

1. Keukentafel gesprekken met het merendeel van de boeren
2. Selectie (11) -> representatief en cooperatief
 - a) Traditioneel tot biol. Dynamisch
 - b) Jong en oud
3. Werksessie 1 dromen en inspiratie
 - a) Voorbeelden uit den lande
 - b) Eindbeeld 2050
 - c) Theoretische concepten vanuit de WUR
4. Werksessie 2 ontwikkelen kansenkaarten vanuit praktijk

Bij het opstellen van een kansenkaart kijken we naar welke ontwikkeling binnen Winterswijk kansrijk zijn voor de toekomst. We hebben afgesproken (intentieovereenkomst) dat een kans minimaal moet gaan om een ontwikkeling die:

1. Past bij en bijdraagt aan de doelen voor o.a. klimaat, waterkwaliteit en natuur én
2. Gericht is op het behouden en versterken van het nationaal landschap én
3. Mensen in het gebied een economisch, sociaal en ecologische perspectief biedt.

Collectieve Hub-Mono mestvergisting - productie groen gas

Omschrijving:

Kleinere veebedrijven kunnen gezamenlijk in hubs door mestvergisting groen gas (of evt. groene waterstof) opwekken. 2 koeien zijn voldoende voor het gasverbruik van een huishouden.

Voordeel:

Emissie van ammoniak en methaan op het bedrijf nemen sterk af. Groen gas vervangt gebruik van fossiel gas.

Markt/schaal:

Groot, behoefte aan groen gas en waterstof stijgt vanwege opslag mogelijkheid. Hubs maken het ook voor kleinere bedrijven bereikbaar en leveren marktkracht bij afzet.

Pijler	Omschrijving	Score -- 0 ++
Biodiversiteit	Positief door reductie ammoniak emissie uit mest	+
Voedselproductie	Geen effect, positief door robuuster verdienmodel voor ook de kleinere veebedrijven	0/+
Verdienmodel	Directe besparing op eigen energiekosten en mogelijkheid voor substantiële extra inkomsten (afhankelijk van eigen ondernemerschap)	+
Bodem-waterkwaliteit	Vergisting zelf geen direct gevolg voor bodem. Nog onduidelijk wat effect van vergistingsproduct op bodemkwaliteit (O.S.) heeft	0
cultuurlandschap	Vergistingsinstallaties zijn collectief (minder dan een per bedrijf) maar daardoor ook groter. Kunnen wel makkelijker op daarvoor geschikte locaties worden neergezet.	0/+
Klimaat bestendig	Vervanging voor fossiele brandstoffen, verlagen broeikasgasemissies	++
Gemeenschapszin	Wanneer de geproduceerde energie via lokale coöperaties wordt benut, kan het ook sociaal positief werken (verbinding)	+

Natte teelten

Omschrijving:

In de toekomst zullen er, met name in en rond beekdalen, plaatsen worden ingericht waar water wordt gebufferd en waar reguliere gewassen mogelijk niet meer geteeld kunnen worden.

Voordeel:

In plaats van de grond op te geven als landbouwgrond blijft de grond productief, alleen groeien er gewassen waar we nu nog niet bekend mee zijn.

Markt/schaal:

Hoe dan ook zullen we in het landschap op zoek moeten naar plaatsen om water te bufferen. Met natte teelten zijn deze natte gronden toch bruikbaar.

Pijler	Omschrijving	Score -- 0 ++
Biodiversiteit	Met name steltlopers (kieviten, grutto's, wulpen) zullen profiteren van natte gronden voor het fourageren.	+
Voedselproductie	Er vanuit gaande dat de natte teelten met name ten koste gaan van gras en snijmais. Natte teelten kunnen ook dienen als veevoer.	0
Verdienmodel	Het oogsten van natte teelten vraagt gespecialiseerde machines of handwerk. Wellicht verandert dit in de toekomst.	-
Bodem-waterkwaliteit	De waterkwaliteit kan baat hebben bij natte teelten, omdat het gewas voedingsstoffen aan het water onttrekt.	+
cultuurlandschap	Het cultuurlandschap wordt verrijkt door beekdalen die meer hun natuurlijke karakter kunnen tonen. Een eventueel positief effect op weidevogels draagt ook bij aan de waardering van het cultuurlandschap.	+
Klimaat bestendig	Er wordt ingespeeld op piekafvoeren en droge periodes.	++

Kansenkaart landbouw (38)

Structuur 2	Producten 6	Verbreiding 4	Maatsch. Diensten 6	Samenwerking 6	Innovatie 5	Bedrijfsmodel 9
kavelruil	Alternatieve gewassen	recreatie	Carbon credits/CO2 opslag	Monovergister	Technologie op percelen	Regeneratieve landbouw
Schaalvergroting	Natte teelten	winkel	Extensiveren	Melkvee-akkerbouw	Op stal en erf	Afbouwen of stoppen
	Plantaardige voedselgewassen	Zon en windenergie	Landschapsbeheer	Regionale voer-mest kringlopen	Monomestvergisting individueel	Schaalvergroting met vee
	voedselbos	Zorg en dagbesteding	natuurbeheer	reststromen	renure	voedselzekerheid
	agroforestry		waterberging	Kennis en materieel delen	kopros	Specifieke keurmerken
	Andere diersoorten		Houtwal bos aanleg	Korte ketens		Alt. financiering
	Biobased grondstoffen					stadslandbouw
						Biologische landbouw
						Deeltijd boer

Kansenkaarten proces

Werksessie 3 combineren en confronteren

Op basis van

- a) Bedrijfsconcept
- b) Posterpresentatie met koppeling met gebiedsdoelen

Helpt mee met doorleven en dialoog

- Beekdal landschappen
- Ontginningen en ruilverkavelingen
- Kleinschalige landschappen
- N2000 en overgangen
- stadsranden

<Naam bedrijfsconcept>
Beschrijf het bedrijfsconcept <welk product/dienst wordt geproduceerd, verdienmodel>

Behoud en versterken van nationaal landschap

De vijf kernkwaliteiten	Draagt bij aan = V
Mosaiek van geologische en aardkundige kenmerken en de cultuurhistorische waarden	
Kleinschalig agrarisch cultuurlandschap	
Hoge ecologische waarde van het gebied	
Hoge milieukwaliteit, waar onder rust, ruimte en donkerte	
Sterke lokale identiteit en sociale cohesie, en het economisch functioneren	

Toekomstbestendigheid van het bedrijfsconcept

Richtinggevende doelen 2050		Draagt bij = V
Klimaat	Tegengaan van de klimaatverandering, ruim onder de 2 graden;	
	Koolstof vastleggen door duurzaam bodembeheer;	
Water	Gebieden weerbaar maken tegen weersextremen als gevolg van klimaatverandering;	
	Realiseren en behouden van chemisch schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater en grondwater (in 2027);	
Natuur	Herstel van ecosystemen en biodiversiteit binnen en buiten Natura 2000 gebieden;	
	Behalen van Europese natuurdoelen volgens de Vogel- en Habitatrichtlijnen.	

Economisch perspectief

<Hoe bied het concept economisch perspectief voor het gebied? Voor hoeveel mensen>

Sociaal perspectief

<Hoe draagt het concept bij aan de gemeenschap/saamhorigheid/social aspect? >

Ecologisch perspectief

<Brede welvaart: Hoe draagt het concept bij aan leefomgeving?>

Do's en don'ts

1. Vraag geen vergezichten, te abstract
2. Kortere doorlooptijd, beperktere tijdsinvestering
3. Spelenderwijs en kleine groepen
4. Meer kaders (ruimtelijk) -> meer passende bedrijfsconcepten
5. Extensieve boeren wilden meer -> proactief.
6. Traditionele boeren kapitaal intensief -> behoudend -> reactief
7. Deelnemersvergoeding
8. Als je boeren vraagt buiten de kaders te denken verwacht men dat ook van natuur en water
9. Draag zorg voor continuïteit

Hindernissen:

1. Veranderlijk overheidsbeleid
2. Onbegrip tussen boeren van verschillende bloedgroepen

Vervolg proces

Hoe kunnen we de landbouw kansenkaarten koppelen aan elkaar en aan locaties in gebied?

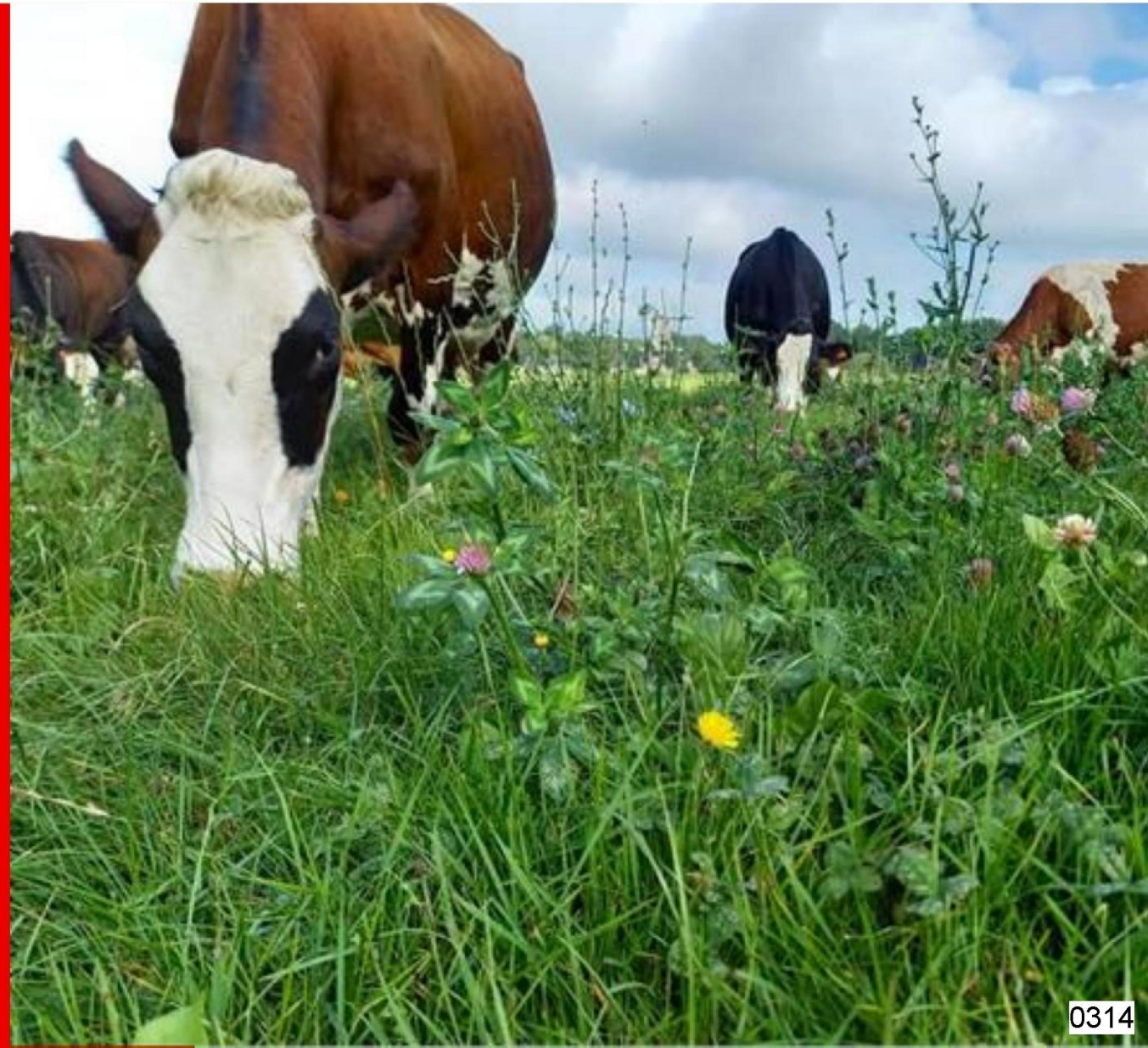
Sluiten de kansenkaarten aan bij het kpi-systeem?

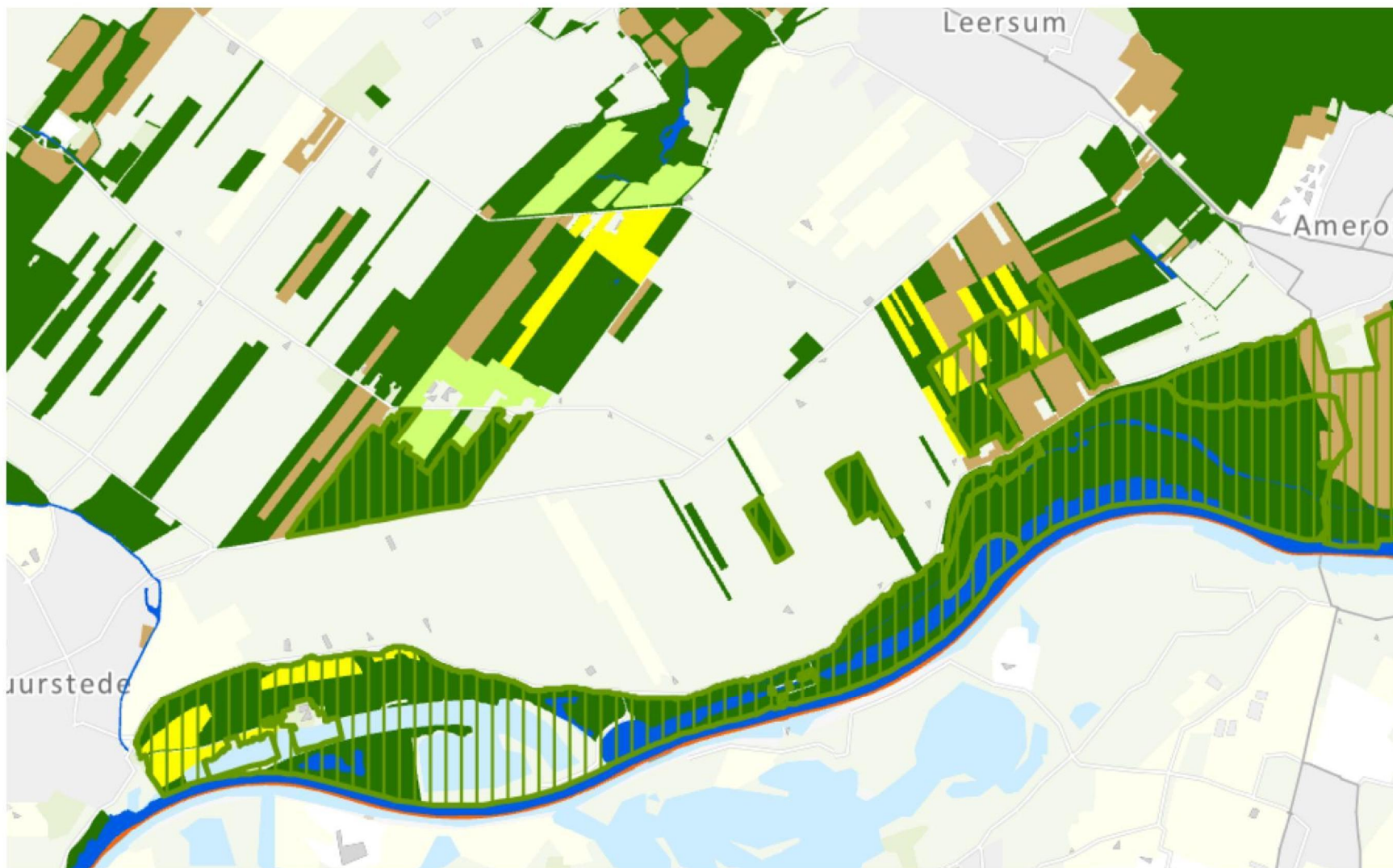
Overgangsgebied Kolland- Overlangbroek en landbouw

5.1.2e

28 januari 2025

N2000 gebied Kolland Overlangbroek

Drukfactoren NDA

- Basische kwel komt niet tot in de wortelzone
- Gebieden zijn te klein en niet verbonden
- Te hoge stikstofdepositie maar KDW haalbaar
- Essentaksterfte
- Exoten

Concept uitgangspunten stikstof overgangsgebieden UPLG

- In een gebied van 250m rondom N2000 geen tot zeer weinig bemesting
- Geen regels voor puntbronnen
- Wel verplaatsen of beëindigen via vrijwillig instrumentarium
- Generiek beleid voor melkveehouderij: 40kg NH₃/ha/j

Onze aanpak

- Kavelruil Kromme Rijn Oost
 - Extra hectares natuur
 - Sterke Lekdijk
 - Verbeteren landbouwstructuur
 - Inspelen op de herstelopgave lift mee (bedrijfsverplaatsing, beëindigen en intrekken vergunningen, extensiveren percelen)
- Pilot nat landgebruik
- Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (UMDL)

Pilot nat landgebruik

- Niet alleen in overgangsgebied, gehele Langbroekerwetering gebied.
- Door hogere peilen in agrarisch gebied zorgen voor meer kwel in natuur
- Doel = ervaring op te doen met (aangepaste vormen van) agrarische bedrijfsvoering bij hogere waterpeilen
- Samen met waterschap, gemeenten, landbouw en landgoederen
- Melkveehouderij, agroforestry en natte teelten
- Instrumentarium

Pilot nat landgebruik

- Bijzonderheden:
 - Afwisseling tussen bos en landbouwpercelen
 - Langgerekte percelen met overgang van zand naar klei
 - Doorsneden door oude stroomruggen
 - Van oudsher werden percelen bol gelegd
 - Hakhoutcultuur op rabatten
 - Fruitteelt verdwenen door stuw in Lek
- Experimenteren op grond van provincie of landgoed
- Zijn er voorbeelden van vergelijkbaar onderzoek in NL?
- Hoe neem je boeren mee in deze 'bedreiging'?

Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (UMDL)

Bedrijf

Agrariër

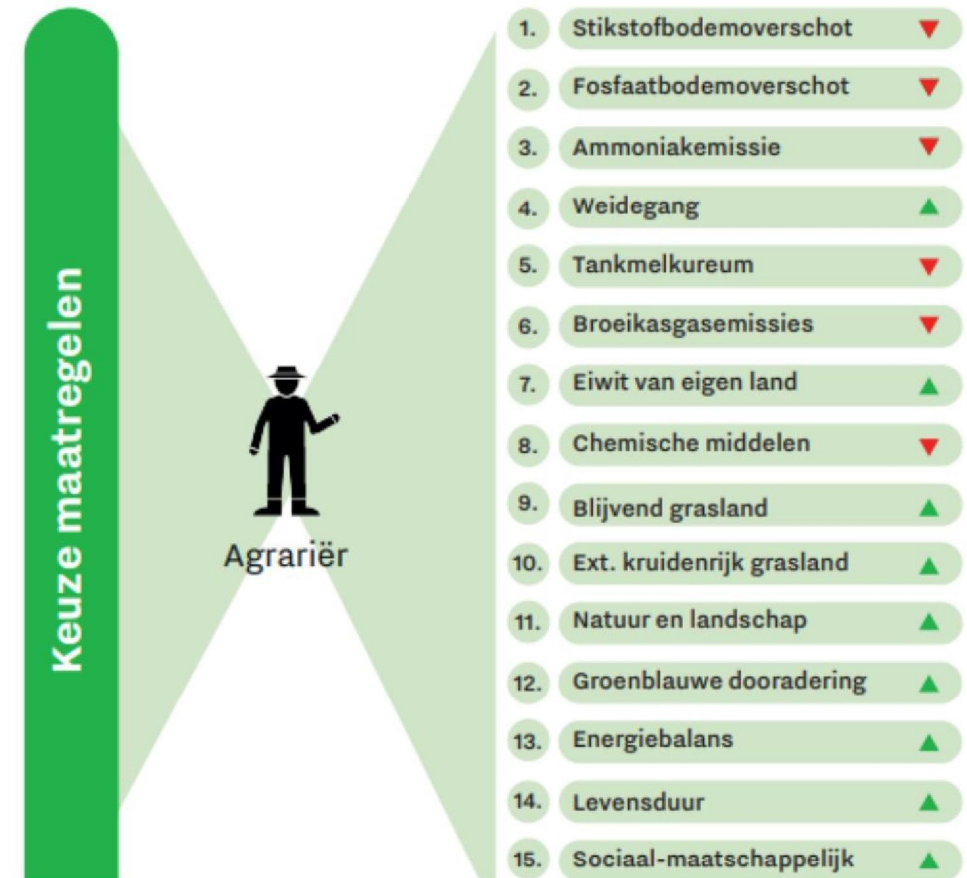
Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw: ▲▼
Kritische Prestatie Indicatoren

UMDL maakt **doelsturing** mogelijk
Stimuleren, Waarderen en Belonen

Zélf aan de slag met collega's en experts

Integrale set van **15** kritische prestatie indicatoren (**KPI's**) die
bijdragen aan UPLG-doelen

(nodig nog 16e KPI waterkwantiteit)

Indicator (KPI) en doel	Score	Punten
1. Stikstofbodemoverschot* (kg N/ha) verlagen	≤ 40	200
	≤ 80	150
	≤ 120	100
	≤ 160	50
2. Fosfaatbodemoverschot (kg P ₂ O ₅ /ha) verlagen	≤ 0	150
	≤ 5	100
	≤ 10	50
3. Ammoniakuitstoot (kg NH ₃ /ha) verlagen	≤ 40	300
	≤ 50	150
	≤ 60	100
4. Weidegang (uur/jaar) verhogen	≥ 2.880	200
	≥ 2.160	150
	≥ 1.440	100
	≥ 720	50
5. Tankmelkureum (mg/100g) verlagen	≤ 17	150
	≤ 19	100
	≤ 21	50
6. Broeikasgasemissie* (CO ₂ eq./ha) verlagen	≤ 10.000	200
	≤ 15.000	150
	≤ 20.000	100
	≤ 25.000	50
7. Eiwit van eigen land (%) verhogen	≥ 85%	200
	≥ 75%	150
	≥ 65%	100
	≥ 55%	50
8. Chemische middelen gebruik verlagen	- Géén middelen;	150
	- Beter Leven Keurmerk, OtwtpP, pleksgewijs;	100
	- Ingevulde MBP of Milieumeetlat	50
9. Blijvend grasland (%) verhogen	≥ 100%	200
	≥ 90%	150
	≥ 80%	100
	≥ 70%	50

Indicator (KPI) en doel	Score	Punten
10. Extensief kruidenrijk grasland (%) verhogen	≥ 20%	200
	≥ 15%	150
	≥ 10%	100
	≥ 5%	50
11. Natuur en Landschap (%) verhogen	≥ 15%	150
	≥ 10%	100
	≥ 5%	50
12. Groenblauwe dooradering (%) verhogen	≥ 10%	300
	≥ 8%	250
	≥ 5%	200
	≥ 2,5%	100
13. Energieverbruik (kWh/koe) verlagen en energieopwekking (%) (wind, zon) verhogen	≤ 400 kWh/koe of ≥ 100%	150
	≤ 500 kWh/koe of ≥ 80%	100
	≤ 600 kWh/koe of ≥ 60%	50
14. Levensduur (jaren+ maanden) verhogen	≥ 7 jr+2 mn	150
	≥ 6 jr	100
	≥ 5 jr+2 mn	50
15. Sociaal-maatschap- pelijk (lokale betrok- kenheid) verhogen	4 of meer activiteiten	200
	3 activiteiten	150
	2 activiteiten O.a. website, ontvangst- ruimte, winkel, educatie, monitoring, open dagen, wandelpad, B&B.	100

* Voor veengronden wordt gebruik gemaakt van een omrekenfactor.

Staffelbeloning voor melkveehouder voor deelname aan de UMBB:

Beloningscategorieën	Score melkveehouder (punten)	Beloning deelname per melkveehouder (euro's)
Categorie 1	300 - 1.399	€1 per punt + €250
Categorie 2	1.400 - 1.899	€1 per punt + €500
Categorie 3	1.900 - 2.399	€1 per punt + €1.500
Categorie 4	2.400 - 2.900	€1 per punt + €2.100

UMDL 2024-2027 & 2025-2028

- Start 2024 met 143 melkveehouders, 4 jaar;
- Voorjaar 2025: nog maximaal 200 melkveehouders en ca. 33 fruittelers;
- Belangrijkste: kennisoverdracht tussen boeren en via onafhankelijk experts
- Integraal instrument, inclusief drie 'groene' KPIs
- Doelen halen en maatregelen borgen, doelvoorschriften vergunningen.

UMDL en overgangsgebied

- Concreet maken natuurinclusieve landbouw a.h.v. KPI's.
- Opdracht LVVN aan LBI en WUR;
- TBO's doen het al met pachters;
- Belonen via markt is lastig maar er zijn kansen via biologisch of 'Ik wil eerlijke zuivel'
- Nodig: belonen via **landelijke subsidieregeling** voor: 1) Extensivering en 2) meer (veel) beweiding én laag ureum.
- Leervraag: hoe kunnen we boeren in overgangszones belonen voor prestaties: via integrale KPI-set of specifieke maatregel?

Goede voorbeelden en handvatten

wij•land

Hoe extensiveren rondom stikstifgevoelige N2000 gebieden?

5.1.2e

28 januari 2025, Leusden

5.1.2e

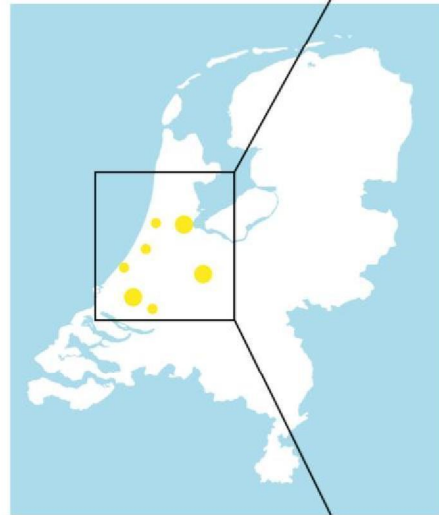
Hoe extensiveren rondom N2000?

1. Over Wij.land
2. Inzichten uit gebieden
3. Discussie

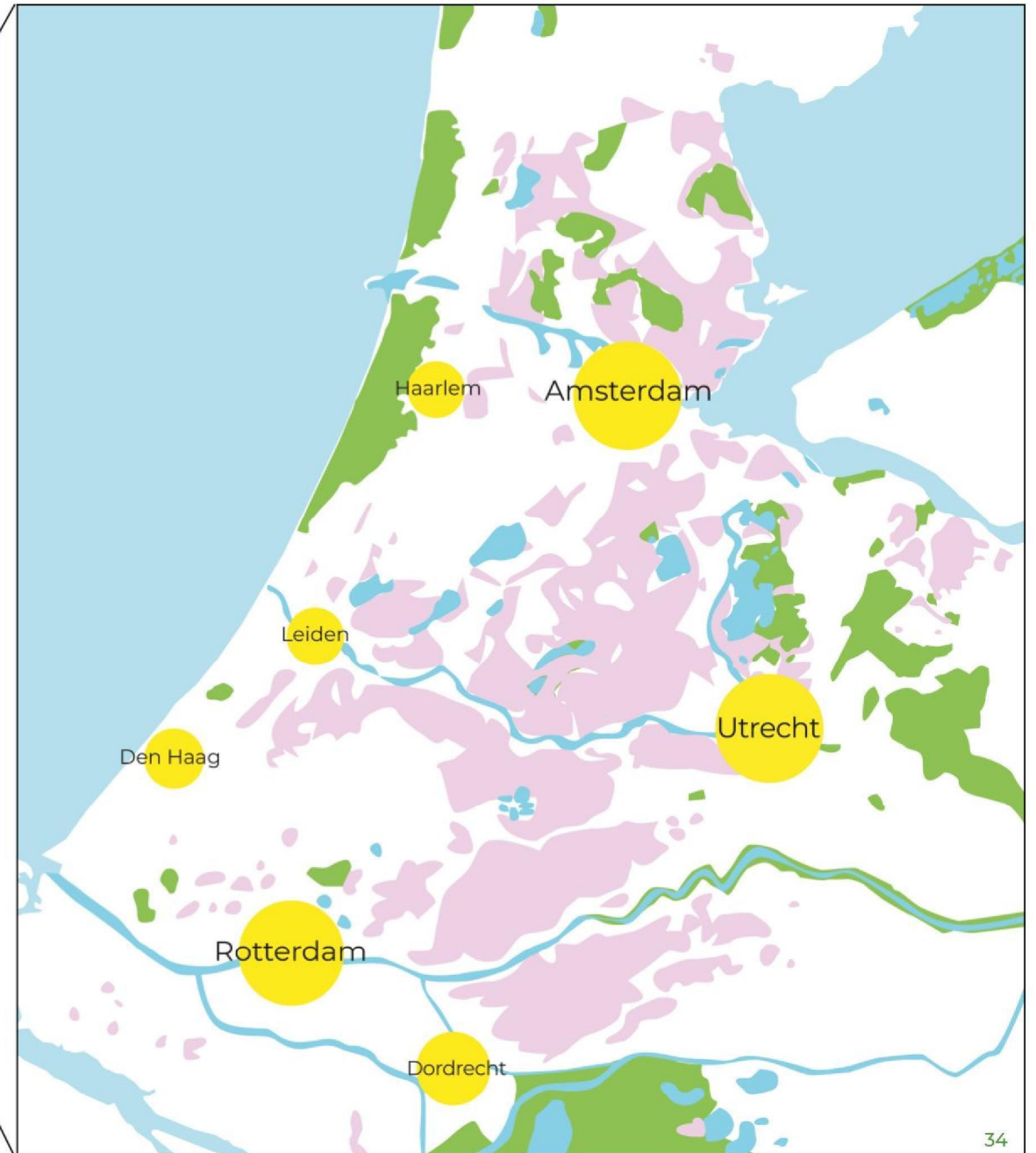
Wij.land

Werkgebied

- Sinds 2016
- Op het grensvlak van landbouw en natuur
- Natuurinclusief

- veenweide
- natuurgebied

Wij.land... hoe het begon en hoe het is

Van Pachter naar Partner

- Sinds 2017
 - Met 8 pachters en beheerders van NM
 - Samen leren, samen ervaren
 - Een nieuwe balans
 - 5 jaar evaluatie
-
- Agrarische Beheer Check
 - Laag Holland
 - Krimpenerwaard

We beginnen bij de bodem als basis

Een holistische kijk op...

Experimenteren op het erf

Bodem

Kruiden

Mest

Rantsoen

Begrazing

Biodiversiteit Erfscans

Verdienvermogen

Financiering

Waarde toevoegen

Ecosysteemdiensten

Kosten-Baten

Korte Keten

Carbon Bank

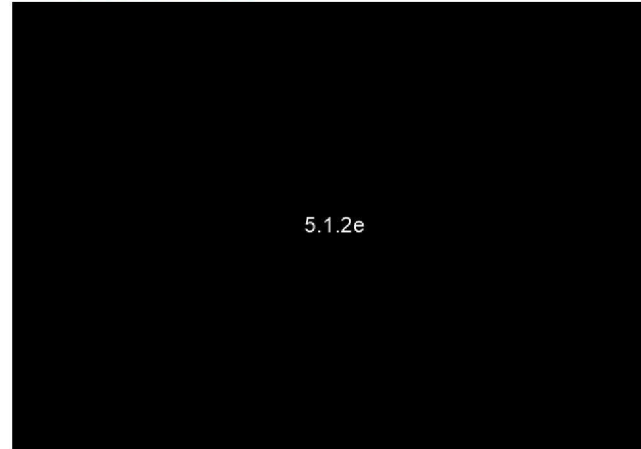

De kracht van inspireren

Creatieve makers

Festival

Donateurs verbinden

Informatieve video's

Verhalen delen

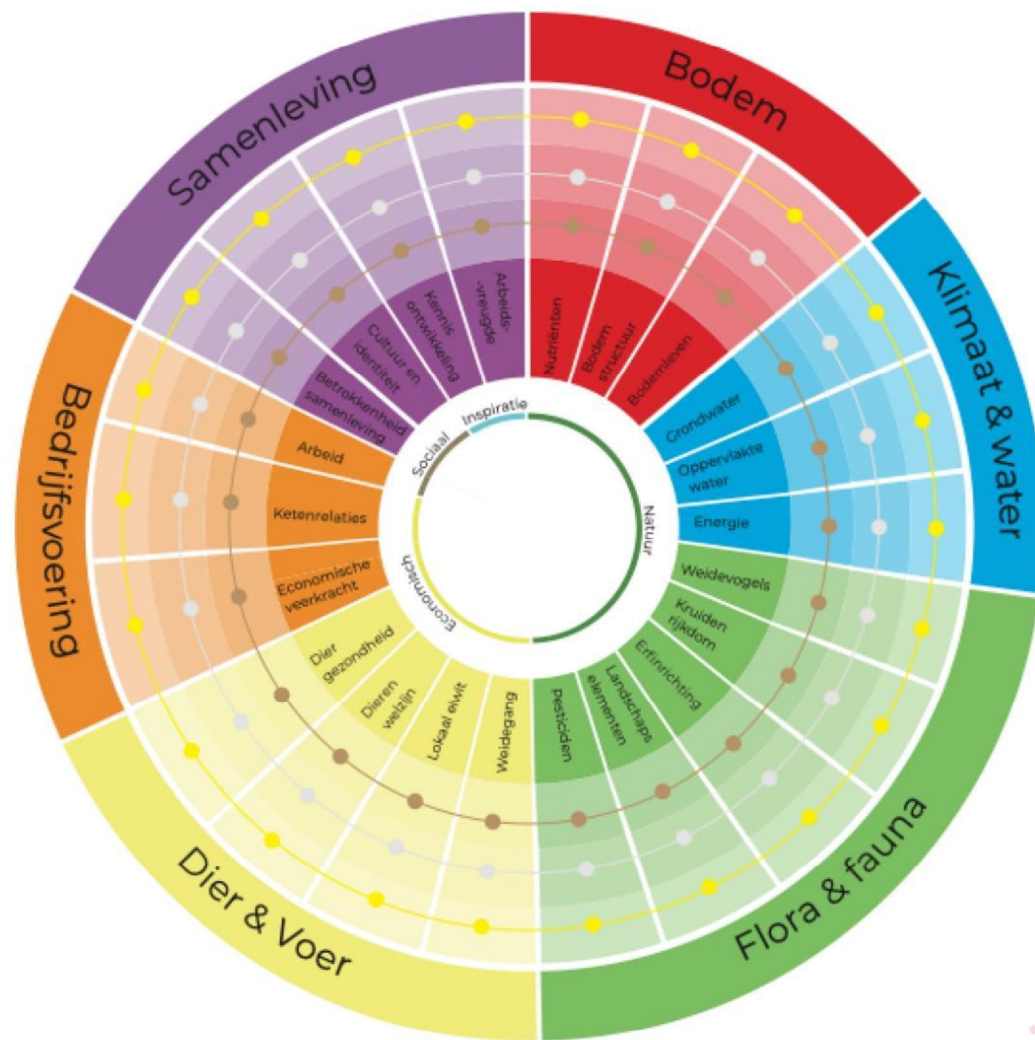

Media

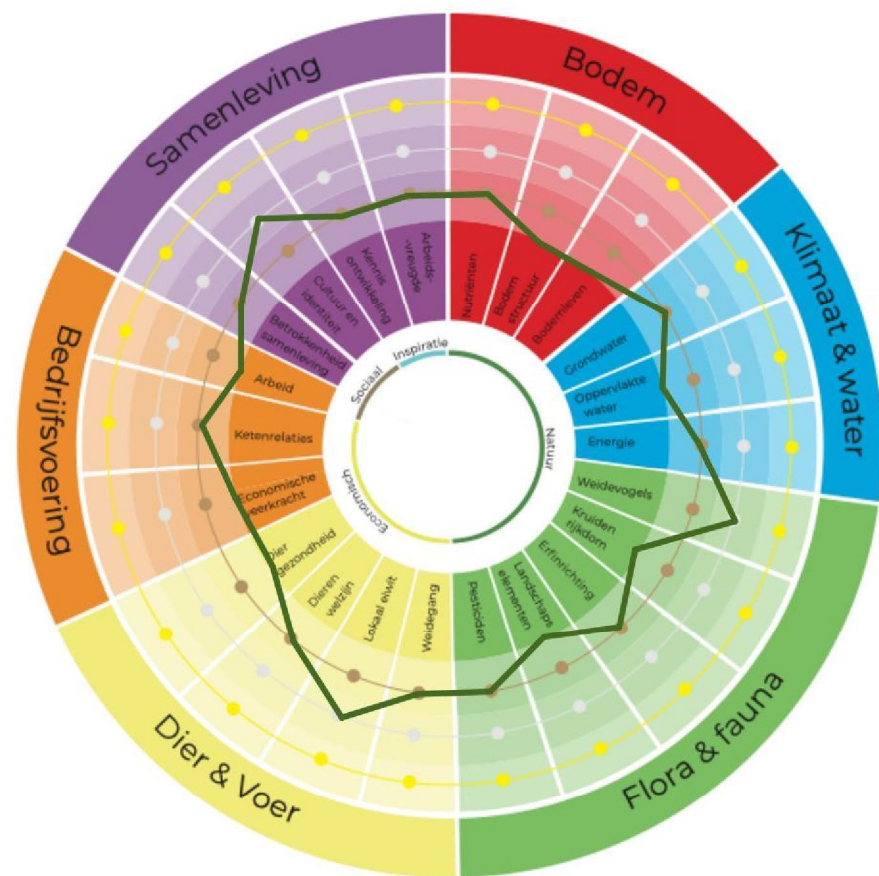

De BoerenWijzer

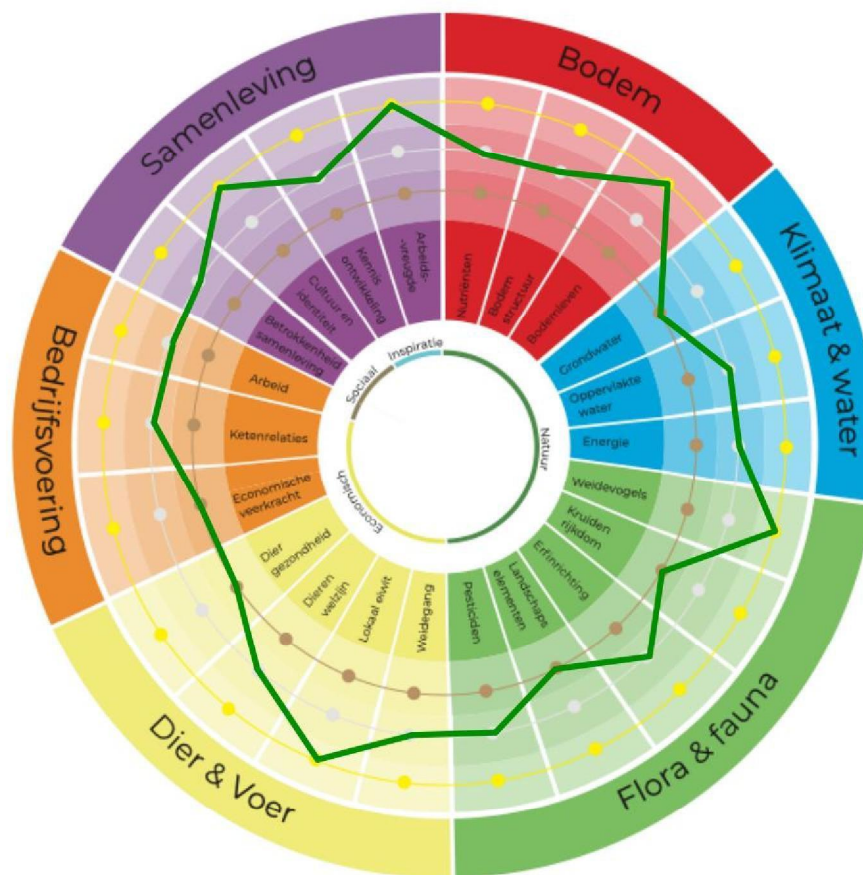
- Tool voor inzicht waar je staat en waar je naar toe wil
- Compatibel met andere KPI systemen (kringloopwijzer, ecoregelingen, biodiversiteitsmonitor KPI-K)
- Inzichtelijk via Mijn Wij.land
- 2022 bij 30 boeren afgenomen
- Helpt ons bij organiseren

De Boeren Wijzer

NULMETING 2016

AMBITIE 2021

INZICHTEN UIT DE GEBIEDEN

- OOSTELIJKE VECHTPLASSEN
- KAGERPLASSEN

Vechtplassen

Bouwen van vertrouwen

- Samen leren!
- (Kleine) acties
- Tijd

Communicatie

- Spreken we wel dezelfde taal?

'When you talk, you are only
repeating what you already know.

But if you listen, you may learn
something new.' - Dalai Lama -

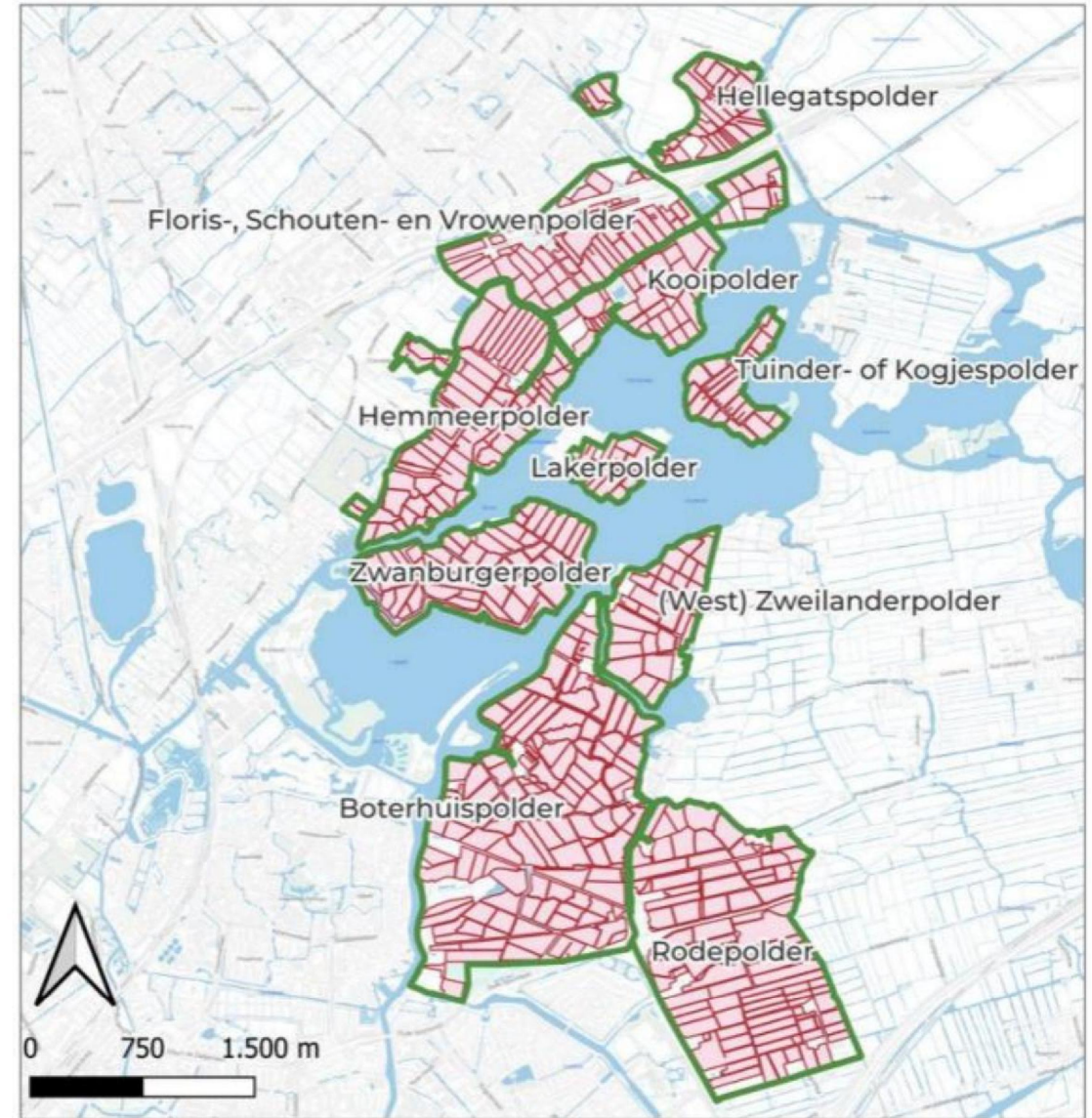

'De excursie naar de Wieden was een gouden zet. Op de heenweg zaten alle boeren en alle boswachters bij elkaar; van elkaar gescheiden dus. Maar gedurende de dag werden we met opdrachten samen aan het werk gezet. Het ijs werd gebroken en het werd gezellig, dat werkte gewoon heel goed. Op de terugweg zat iedereen gemengd. Diezelfde terugweg heb ik toen samen met Johannes van Wij.land bedacht om René naar ons bedrijf te halen.'

Wilko Kemp, melkveehouder Kortenhoef

Kagerplassen

- Groep Wij.land boeren rondom Kagerplassen
- Jan 2023 handen ineengeslagen als reactie op NPLG
- Groep startte met 18 deelnemers
- Zelf het proces ingericht
- Breidt nog steeds uit
- 2 fases

Kagerplassen fase 1

Fase 1.

Nulmeting

- Doel -> inzicht krijgen a) per bedrijf
b) voor het hele gebied
- Integraal: natuur, broeikasgassen,
stikstof, veenoxidatie en
waterkwaliteit

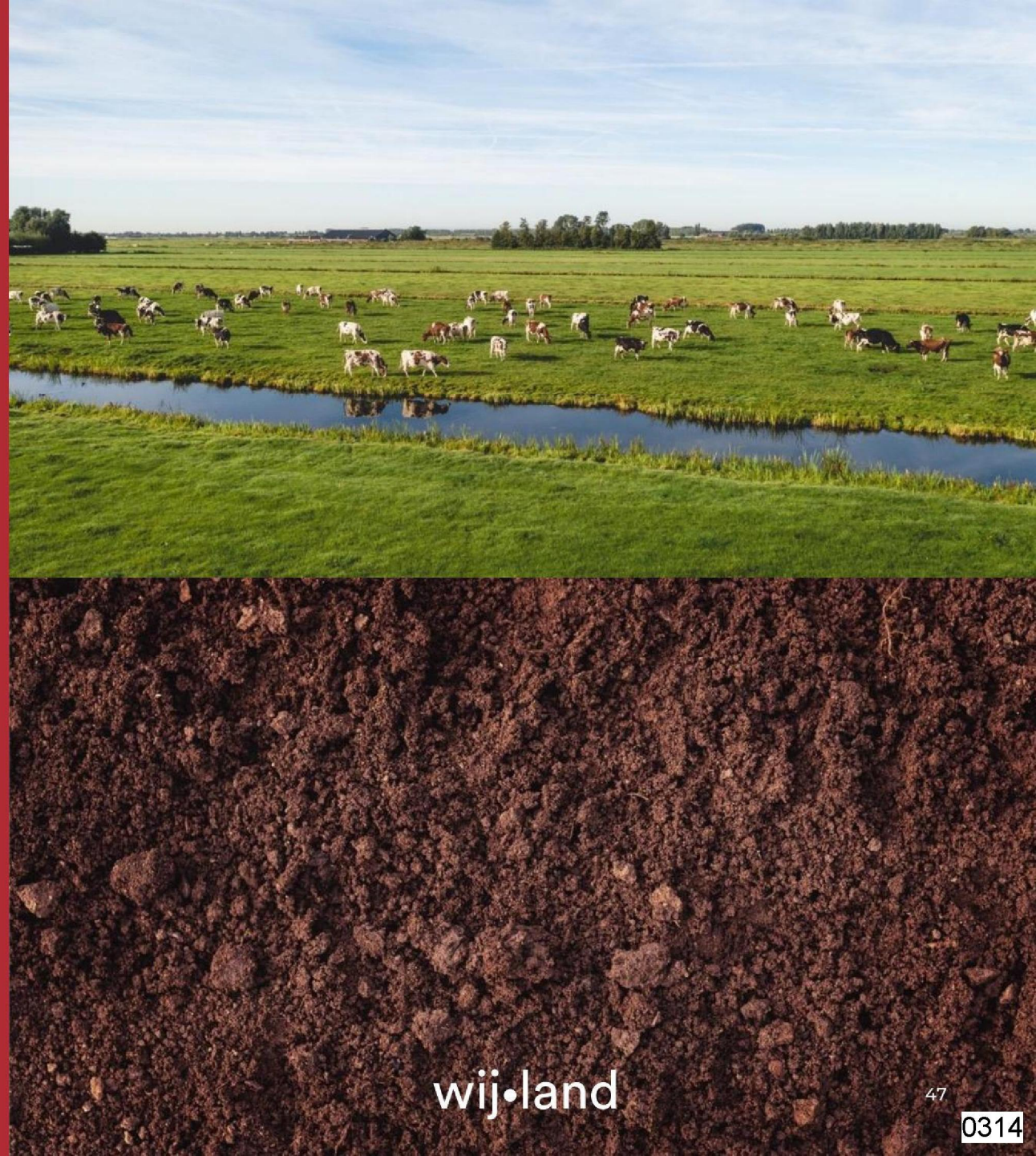
Proces

- Vertrouwelijkheid!
- Aansturing!
- Waterschap en provincie doen mee

Gouden combinaties

- Eigenaarschap proces en transparantie.
- Praten en doen (kleine) acties.
- Bouw op relaties die al vertrouwd zijn!
- Als overheid: zorg dat de bottom-up ontwikkelingen uit het gebied faciliteert.
- BoerenPerspectief van start in 7 provincies -> bron van informatie – en wees als overheid voorbereid op plannen die hieruit voortvloeien

Dank voor je aandacht
vragen?

5.1.2e

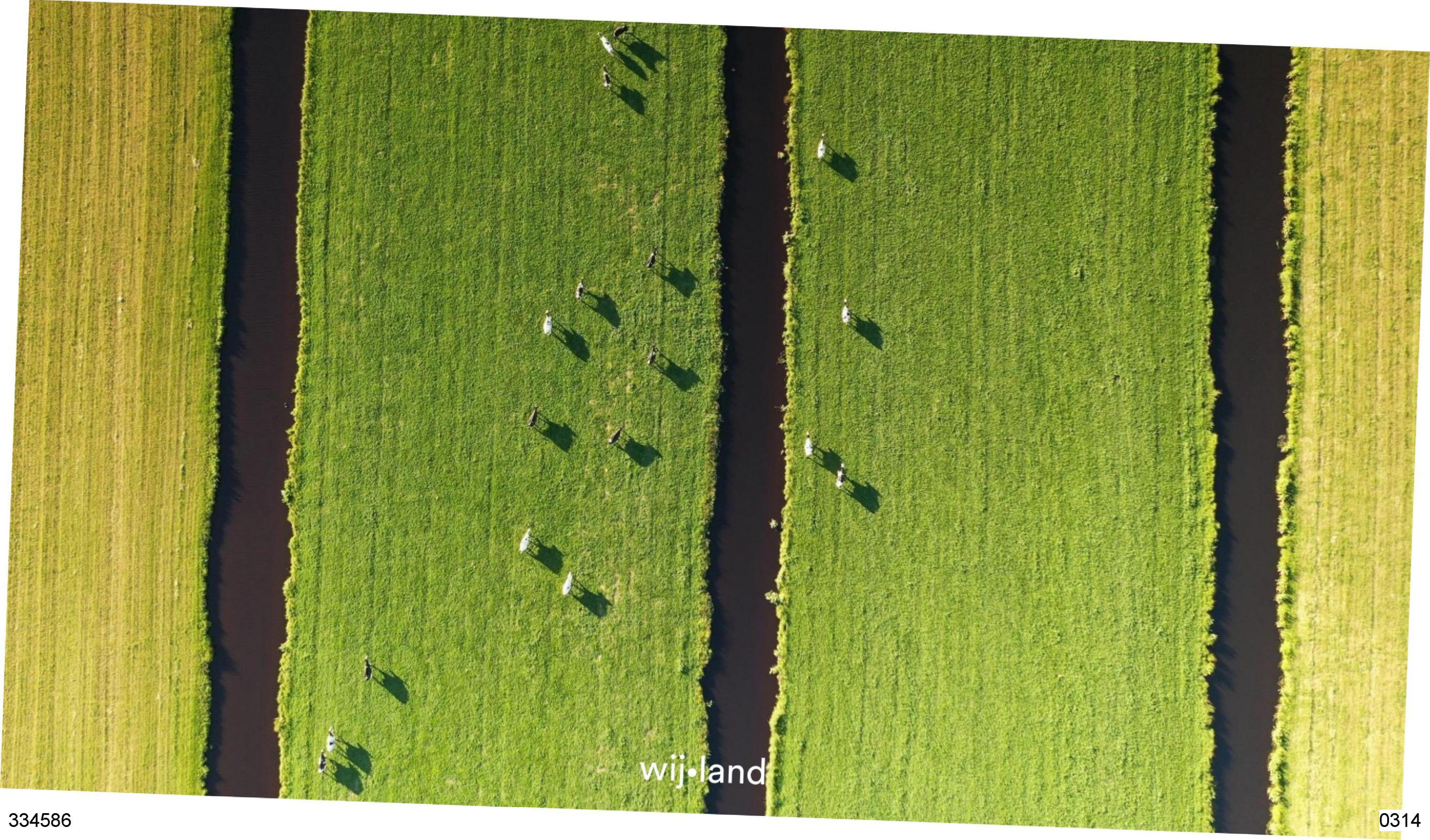
5.1.2e @wij.land

5.1.2e

wijland.nl

5.1.2e

wij•land

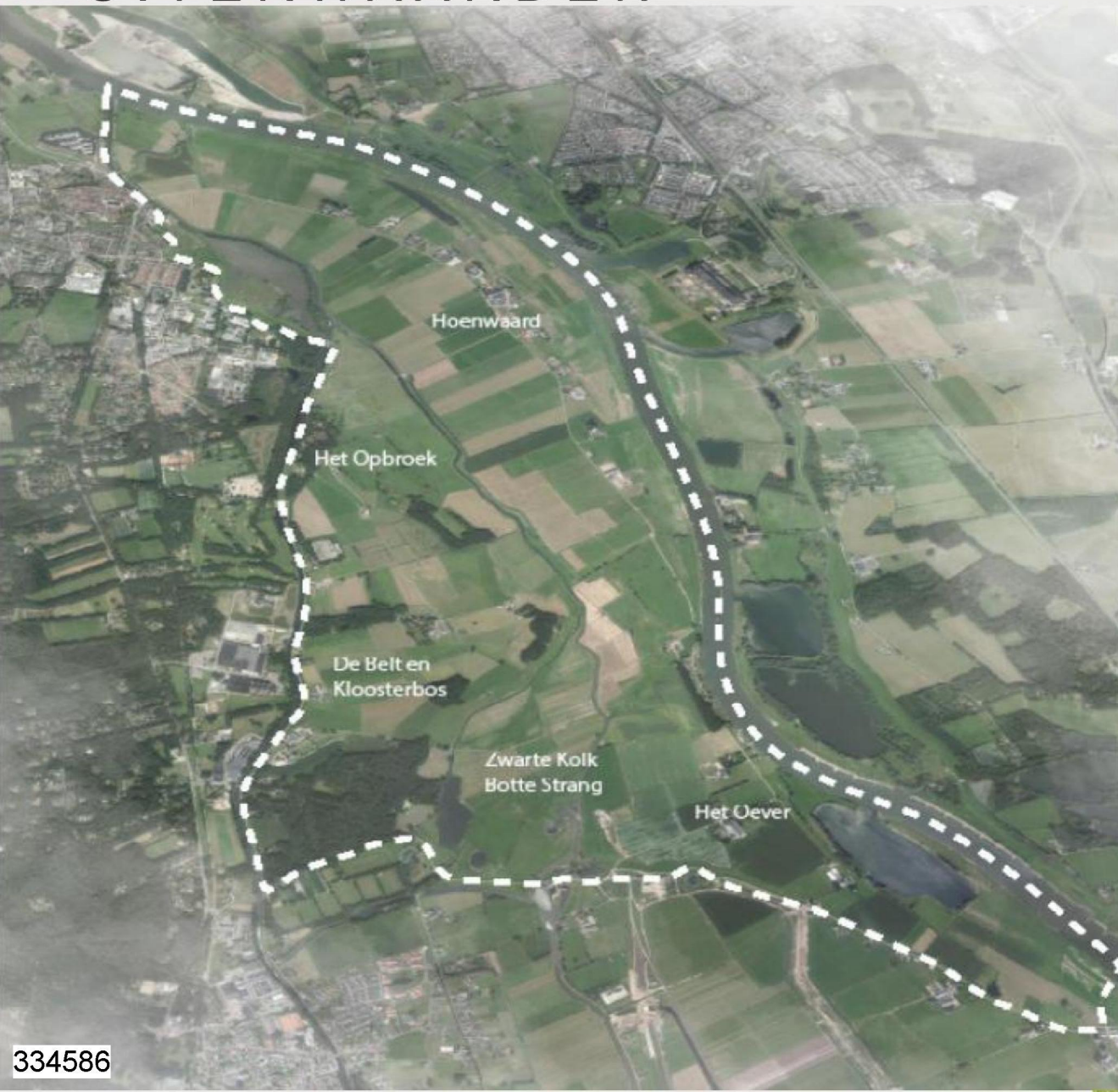
wij•land

Huidige bedrijf: Melk- vleesvee

- agrarische ondernemer en bestuurlijk actief
- grondgebonden melkveehouderij
- natuur inclusief: rentmeester van weidevogels en natuurgronden
- vleesveetak
- werk graag met mensen: medewerkers

UITERWAARDEN

334586

0314